

The AIRE Centre
Advice on Individual Rights in Europe

PRAKSA EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA U ODNOSU NA HRVATSKU

THE CASE-LAW OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS WITH RESPECT TO CROATIA

PRAKSA EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA U ODNOSU NA HRVATSKU DO KRAJA 2015.

THE CASE LAW OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS WITH RESPECT TO CROATIA UP UNTIL THE END OF 2015

The AIRE Centre

Advice on Individual Rights in Europe

Pripremio AIRE Centar u suradnji sa Uredom Zastupnice Republike Hrvatske
pred Europskim sudom za ljudska prava

Prepared by the AIRE Centre in cooperation with the office of the Government Agent
of Republic of Croatia before the European Court of Human Rights

Foreign &
Commonwealth
Office

Izdavanje ove publikacije pomoglo je Ministarstvo
inostranih poslova Velike Britanije

SADRŽAJ

Praksa Europskog suda za ljudska prava u odnosu na Hrvatsku do kraja 2015.

Članak 2 Konvencije: pravo na život s posebnim osvrtom na pozitivnu obvezu države da provede učinkovitu istragu.....	7
Članak 3 Konvencije: zabrana mučenja i nečovječnog postupanja i kažnjavanja.....	8
Članak 5 Konvencije: pravo na osobnu slobodu i sigurnost.....	9
Članak 6 Konvencije: pravo na pošteno suđenje	10
Članak 8 Konvencije: pravo na privatni i obiteljski život.....	13
Članak 9 Konvencije: sloboda mišljenja, savjesti i vjeroispovijesti.....	15
Članak 10 Konvencije: sloboda izražavanja.....	15
Članak 12 Konvencije: pravo na brak.....	16
Članak 14 Konvencije: zabrana diskriminacije.....	16
Članak 1 Protokola br. 1 Uz Konvenciju: pravo na mirno uživanje vlasništva	16
Članak 2 Protokol 4: pravo na slobodu kretanja.....	18
Članak 4 Protokola 7: ne bis in idem.....	19
Članak 41 Konvencije: pravična naknada.....	19

CONTENT

The case law of the European Court of Human Rights with respect to Croatia up until the end of 2015

Article 2 of the Convention: right to life in view of the State's positive obligation to carry out an effective investigation.....	23
Article 3: Prohibition of torture, inhuman or degrading treatment or punishment.....	24
Article 5 of the Convention: Right to liberty and security	25
Article 6: Right to a fair trial	26
Article 8: Right to respect for private and family life	29
Article 9: Freedom of thought, conscience and religion.....	31
Article 10: Freedom of expression.....	31
Article 12: Right to marry.....	32
Article 14: Prohibition of discrimination.....	32
Article 1 of Protocol No. 1: Peaceful enjoyment of property	33
Article 2 of Protocol 4: Freedom of movement.....	35
Article 4 of Protocol 7: Right not to be tried or punished twice.....	35
Article 41: Just satisfaction	35

PRAKSA EUROPSKOG SUDA
ZA LJUDSKA PRAVA
U ODNOSU NA HRVATSKU
DO KRAJA 2015.

Praksa Europskog suda za ljudska prava u odnosu na Hrvatsku do kraja 2015.

Ovaj dokument predstavlja pregled odabranih presuda i odluka koje je donio Europski sud za ljudska prava (dalje: Sud) u odnosu na Republiku Hrvatsku, od trenutka kada je Republika Hrvatska ratificirala Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje: Konvencija), dana 5. studenog 1997. godine. Do kraja 2015. godine Sud je donio 290 presuda i 546 odluka o nedopuštenosti zahtjeva u odnosu na Republiku Hrvatsku.¹ Od toga je u 240 predmeta Sud utvrdio povredu barem jednog članka Konvencije.

Imajući u vidu stalno rastuću potrebu prevođenja sudske prakse Suda, te njenog približavanja pravosuđu, izvršnoj vlasti, te drugim nadležnim institucijama u zemljama Zapadnog Balkana, ovaj je dokument preveden na hrvatski jezik.

Članak 2 Konvencije: pravo na život s posebnim osvrtom na pozitivnu obvezu države da provede učinkovitu istragu

Do sada je Sud donio ukupno 8 presuda u odnosu na Republiku Hrvatsku u kojima je utvrdio povredu članka 2 Konvencije. Prvu takvu povredu Sud je utvrdio u predmetu *Tomašić i drugi protiv Hrvatske*² zbog toga što država nije poduzela odgovarajuće mjere za zaštitu pojedinaca od nasilja trećih osoba. Naime, kćer i unuka podnositelja zahtjeva ubijene su od strane oca djeteta, odnosno izvanbračnog supruga žrtve nakon višegodišnjih prijavljivanih prijetnji i nasilja u obitelji. Sličnu povredu Sud je utvrdio i u nedavno donesenoj presudi u predmetu *Bljakaj i drugi protiv Hrvatske*³, u kojoj je Sud utvrdio da domaća tijela nisu poduzela dovoljne i učinkovite mjere za sprječavanje ubojstva supruge, odnosno majke podnositelja zahtjeva, inače po zanimanju odvjetnice, koju je ubio bivši muž njezine klijentice tijekom brakorazvodne parnice.

U odnosu na pozitivnu obvezu države da provede učinkovitu istragu nasilnih smrti pojedinaca koje su se dogodile na njezinom teritoriju, Sud je u više predmeta utvrdio povredu proceduralnog aspekta čl. 2 Konvencije zbog neprovođenja učinkovite istrage. Prvu takvu presudu u odnosu na Hrvatsku Sud je donio u predmetu *Jularić protiv Hrvatske*⁴, u kojem je Sud utvrdio da državna tijela nisu provela učinkovitu istragu ubojstva supruge podnositeljice, kojeg su ubile srpske paravojne snage u Vukovaru 1991. godine. Sud je ovu problematiku razmatrao u još nekoliko predmeta.⁵ Na tu se praksu naslanja i nedavna presuda *B i drugi protiv Hrvatske*⁶, u kojoj je Sud utvrdio povredu pozitivne obveze državnih tijela da nađu direktnog počinitelja ratnog zločina, a ne samo nalogodavce. Za razliku od prethodno navedenog predmeta *Jularić*, ova presuda nije donesena jednoglasno, te ima i izdvojeno mišljenje.

Suprotno tome, Sud je u predmetima *Nikolić protiv Hrvatske*⁷ i *Mileusnić i Mileusnić-Espenheim protiv Hrvatske*⁸ utvrdio kako su hrvatska državna tijela postupala sukladno pozitivnoj obvezi iz čl. 2. Konvencije provodeći istrage o nasilnim smrtima rođaka podnositelja, te da su poduzela sve odgovarajuće korake kako bi otkrili i kaznili počinitelje. Činjenica da je rezultat izostao (u predmetu *Nikolić* počinitelji nikada nisu otkriveni) nije krivnja domaćih tijela kaznenog progona, već

1. Presude su u 281 slučajeva donesene od strane Vijeća ili Velikog vijeća dok su odluke o dopuštenosti zahtjeva u 432 slučajeva donesene od strane Vijeća.

2. *Branko Tomašić i drugi protiv Hrvatske*, presuda od 15. siječnja 2009.

3. *Bljakaj i drugi protiv Hrvatske*, presuda od 18. rujna 2014.

4. *Jularić protiv Hrvatske*, 20. siječnja 2011.

5. Sud je razmatrao učinkovitost istraga ratnih zločina i drugih kaznenih djela vezanih u domovinski rat u još nekoliko predmeta. U predmetima *Skendžić i Krznarić protiv Hrvatske*, te *Jelić protiv Hrvatske* Sud je utvrdio povredu pozitivne obveze iz članka 2 Konvencije. U predmetima *Orić protiv Hrvatske*, *Bogdanović protiv Hrvatske* i *Bekić i drugi protiv Hrvatske* Sud je zahtjeve podnositelja proglasio nedopuštenima zbog toga što nisu odgovarali zahtjevima šestomjesečnog roka. U dva nedavno donesena predmeta (siječanj i veljača 2015) *Nikolić protiv Hrvatske* i *Mileusnić i Mileusnić-Espenheim protiv Hrvatske* Sud je utvrdio da nije došlo do povrede pozitivne obveze iz članka 2 Konvencije, te da su domaća tijela provela učinkovitu istragu međutim predmeti u ovom trenutku još nisu konačni.

6. *B i drugi protiv Hrvatske*, presuda od 18. kolovoza 2015. godine.

7. *Nikolić protiv Hrvatske*, presuda od 29. siječnja 2015. godine.

8. *Mileusnić i Mileusnić-Espenheim protiv Hrvatske*, presuda od 12. veljače 2015.

okolnosti konkretnog predmeta. Sud je također istaknuo i da podnositelji zahtjeva, kao rođaci poginulih osoba nisu aktivno sudjelovali u istrazi, te nisu dali konkretnije podatke koji bi mogli poslužiti kao eventualni dokaz ili trag u kojem smjeru bi istraga bila nastavljena.

Povredu pozitivne obveze države da provede učinkovitu istragu smrti uzrokovanih liječničkim pogreškama Sud je utvrdio u predmetima *Bajić protiv Hrvatske* i *Kudra protiv Hrvatske*.⁹ Sud je u tim predmetima razmatrao i kaznene postupke koji su se protiv liječnika vodili u Hrvatskoj (nepriistranost i objektivnost provedenih vještačenja, provođenje dokaza, obrazloženje presuda itd.), a sve u okviru udovoljavanja pozitivnim obvezama iz čl. 2 Konvencije.

Na kraju, valja istaknuti i vrlo zanimljivu odluku Suda u predmetu *Z i drugi protiv Hrvatske*¹⁰, koja se odnosi na vrlo specifičnu situaciju. Predmet se odnosi na ubojstvo rođaka podnositelja koji je ubijen 1991. godine u Zagrebu. Počinitelji su otkriveni nekoliko tjedana kasnije, te im je započelo suđenje na sudu u Zagrebu. Međutim, suđenje je prekinuto jer je prema počiniteljima primijenjen Zakon o općem oprost. Nakon presude Velikog vijeća Suda u predmetu *Marguš protiv Hrvatske* nastavljena je i istraga u ovom predmetu, koja još trenutno traje. Sud je zahtjev podnositelja u dijelu koji se odnosi na prvo suđenje počiniteljima i primjenu Zakona o općem oprost ocijenio kao *ratione temporis* nedopuštenim, a u odnosu na istragu u tijeku preuranjenim. Sud je na kraju naglasio da podnositelji imaju pravo, ukoliko ne budu zadovoljni sa tekućom istragom, ponovno podnijeti zahtjev Sudu na temelju čl. 2 Konvencije.

Članak 3 Konvencije: zabrana mučenja i nečovječnog postupanja i kažnjavanja

Sud je u više različitih predmeta razmatrao materijalni i procesni aspekt čl. 3 Konvencije. Materijalni aspekt čl. 3 uglavnom se donosio na uvjete u kojima se nalaze osobe lišene slobode koje služe zatvorske kazne u zatvorima i kaznionicama u Republici Hrvatskoj (*Štitić protiv Hrvatske*, *Cenbauer protiv Hrvatske*, *Pilčić protiv Hrvatske*, *Prežec protiv Hrvatske*, *Testa protiv Hrvatske*, *Longin protiv Hrvatske*).¹¹ U odnosu na ovu tematiku Sud je u predmetu *Novak protiv Hrvatske*¹² utvrdio da nije došlo do povrede članka 3 Konvencije, budući da razdoblje koje je g. Novak proveo u zatvoru i tretman koji je imao zbog svog kratkog trajanja ne mogu ući u domašaj čl. 3 Konvencije.

U predmetu *Đorđević protiv Hrvatske*¹³ Sud je utvrdio povredu čl. 3 Konvencije jer je utvrdio da je verbalno i fizičko zlostavljanje koje je sin podnositeljice, inače mentalno zaostao na razini djeteta, trpio od djece iz obližnje osnovne škole i susjedstva u okolnostima ovog predmeta predstavljalo postupanje jednako mučenju koje državna tijela nisu spriječila ni sankcionirala.

U predmetu *V.D. protiv Hrvatske*¹⁴ Sud je utvrdio povredu materijalnog i procesnog aspekta članka 3 Konvencije. Predmet se odnosi na zlostavljanje koje je podnositelj V.D., inače osoba koja pati od shizofrenije, doživio od strane četiri policijska djelatnika prilikom intervencije. O navedenom događaju nije provedena učinkovita istraga niti su počinitelji procesuirani, zbog čega je Sud utvrdio da država nije udovoljila pozitivnoj obvezi iz čl. 3 Konvencije. Sličnu povredu materijalnog i procesnog aspekta čl. 3 Konvencije Sud je utvrdio u predmetu *Đurđević protiv Hrvatske*¹⁵, koji se odnosio na zlostavljanje troje članova romske obitelji od strane trećih pojedinaca te policijskih djelatnika. Istraga o ovom zlostavljanju također nije udovoljila pozitivnoj obvezi iz čl. 3 Konvencije. Slične zaključke Sud je donio i u nedavnoj presudi *Mafalani protiv Hrvatske*¹⁶, u kojoj je utvrdio povredu pozitivnog aspekta članka 3 Konvencije zbog neprovođenja učinkovite istrage od

9. *Bajić protiv Hrvatske*, presuda od 13. studenog 2012 i *Kudra protiv Hrvatske*, presuda od 18. prosinca 2012.

10. *Z i drugi protiv Hrvatske*, odluka od 21. travnja 2015. godine.

11. *Štitić protiv Hrvatske*, presuda od 8. studenog 2007; *Cenbauer protiv Hrvatske*, presuda od 9. ožujka 2006; *Pilčić protiv Hrvatske*, presuda od 17. siječnja 2008, *Prežec protiv Hrvatske*, presuda od 15. listopada 2009; *Testa protiv Hrvatske*, presuda od 12. srpnja 2007; *Longin protiv Hrvatske*, presuda od 6. studenog 2012.

12. *Novak protiv Hrvatske*, presuda od 14. lipnja 2007.

13. *Đorđević protiv Hrvatske*, presuda od 24. srpnja 2012.

14. *V.D. protiv Hrvatske*, presuda od 8. studenog 2011.

15. *Đurđević protiv Hrvatske*, presuda od 18. srpnja 2011.

16. *Mafalani protiv Hrvatske*, presuda od 9. srpnja 2015. godine.

strane nadležnih tijela, a u odnosu na navode podnositelja zahtjeva da je bio zlostavljan od strane policije i specijalnih jedinica prilikom uhićenja.

Neuspjeh nadležnih državnih tijela da provedu učinkovitu istragu zlostavljanja koje je podnositelj pretrpio zbog svog romskog etničkog podrijetla bila je razmatrana u predmetu *Šečić protiv Hrvatske*.¹⁷ U tom je predmetu Sud po prvi puta utvrdio povredu čl. 14 Konvencije vezano uz čl. 3 Konvencije, utvrdivši da državne vlasti nisu pokrenule učinkovitu istragu niti istražile etnički motivirani zločin (hate crime) zbog podnositeljevog romskog podrijetla.

S druge strane valja istaknuti dvije odluke Suda o nedopuštenosti predmeta, *H.P. protiv Hrvatske*¹⁸ te *M.B. protiv Hrvatske*¹⁹, obje donesene 2015. godine. Nakon ocjene predmeta, Sud je utvrdio da podnositelji nisu prima facie dokazali svoje navode o zlostavljanju, te je stoga njihove zahtjeve proglasio nedopuštenima (*manifestly illfounded*).

Članak 5 Konvencije: pravo na osobnu slobodu i sigurnost

Prvi predmet u kojem je Sud utvrdio povredu članka 5 stavak 3 i 4 Konvencije je predmet *Peša protiv Hrvatske*.²⁰ Podnositelj je kroz dulje vremensko razdoblje bio pritvoren zbog „posebno teških okolnosti počinjenja kaznenog djela“. Razmatrajući jesu li osnove za određivanje i produljivanje njegovoga pritvora bile dostatne, Europski sud je naveo kako prihvaća da pojedina kaznena djela, zbog svoje osobite težine i reakcije javnosti na njih, mogu dovesti do uznemirenja javnosti koje može opravdati pritvor prije suđenja, barem određeno vrijeme. Međutim, ova se osnova može smatrati relevantnom i dostatnom samo ako se temelji na činjenicama koje ukazuju da bi puštanje okrivljenika bilo protivno javnom poretku. Međutim, obrazloženja domaćih sudova nisu bila dostatna ni relevantna za produljenje pritvora podnositelja zahtjeva, zbog čega je došlo do povrede članka 5 stavka 3 Konvencije.

U pogledu povrede iz članka 5 stavak 4, Europski sud istaknuo je da je svrha članka 5 stavka 4 Konvencije uhićenim i pritvorenim osobama osigurati pravo na sudski nadzor zakonitosti mjere kojoj su podvrgnuti. Međutim, ukoliko nacionalni poredak dozvoljava i Ustavnom sudu da preispita zakonitost pritvora podnositelja zahtjeva, a Ustavni sud ne ispuni tu svoju obvezu, proizlazi da Ustavni sud nije postupio sukladno članka 5 stavka 4 Konvencije.

Protiv Republike Hrvatske donesen je i cijeli niz presuda u kojima je utvrđena povreda prava na osobnu slobodu i sigurnost kao posljedica manjkavosti odluka domaćih sudova o određivanju i produljenju pritvora: *Dervishi protiv Hrvatske*, *Krnjak protiv Hrvatske*, *Osmanović protiv Hrvatske*, *Perica Oreb protiv Hrvatske*, *Trifković protiv Hrvatske*, *Orban protiv Hrvatske*, *Šebalj protiv Hrvatske*, *Margaretić protiv Hrvatske*, *Dragin protiv Hrvatske*.²¹ Europski sud je u gore navedenim presudama istaknuo niz važnih načela kojima se nacionalni sudovi moraju rukovoditi prilikom određivanja, odnosno produljenja pritvora: (a) opravdanost trajanja pritvora procjenjuje se prema okolnostima konkretnog slučaja; (b) sudovi moraju obrazložiti sve okolnosti važne za određivanje pritvora; (c) obrazloženje odluke o pritvaranju ne smije biti općenito i apstraktno, već mora biti detaljno navedeno u obrazloženju odluka sudova, koje se ne smije bazirati na „stereotipnim formulacijama“; (d) postojanje osnovane sumnje da je osoba počinila kazneno djelo, kao niti težina optužbe ne mogu biti jedina osnova za opravdanje dugotrajnog pritvaranja; (f) opasnost od ponavljanja kaznenog djela kao pritvorska osnova mora se temeljiti na konkretnim činjenicama; (vi) prilikom određivanja i produljenja pritvora sudovi moraju razmotriti mogućnost određivanja alternativnih mjera za osiguranje prisutnosti okrivljenika.

17. *Šečić protiv Hrvatske*, presuda 31. svibnja 2007.

18. *H.P. protiv Hrvatske*, odluka od 16. lipnja 2015. godine.

19. *M.B. protiv Hrvatske*, odluka od 16. lipnja 2015. godine.

20. *Peša protiv Hrvatske*, 8. travnja 2010.

21. *Dervishi protiv Hrvatske*, presuda od 25. rujna 2012; *Krnjak protiv Hrvatske*, presuda od 28. lipnja 2011; *Osmanović protiv Hrvatske*, presuda od 6. studenog 2012; *Perica Oreb protiv Hrvatske*, presuda od 31. listopada 2013; *Trifković protiv Hrvatske*, presuda od 6. studenog 2012; *Orban protiv Hrvatske*, presuda 19. prosinca 2013; *Šebalj protiv Hrvatske*, presuda od 28. lipnja 2011; *Margaretić protiv Hrvatske*, presuda od 5. lipnja 2014; *Dragin protiv Hrvatske*, presuda od 24. srpnja 2014.

U novijem predmetu *M.S. (2) protiv Hrvatske*²² Sud se bavio pitanjem ljudskih prava podnositelja koji su prisilno smješteni u psihijatrijske ustanove, a u kontekstu čl. 5 Konvencije. U ovom konkretnom predmetu, Sud je naglasio kako podnositeljica u postupku smještaja u psihijatrijsku ustanovu nije imala odgovarajuću zaštitu svojih konvencijskih prava, te da pravna pomoć koja joj je u vidu postavljenog odvjetnika po službenoj dužnosti bila postavljena u postupku nije predstavljala pravu i stvarnu zaštitu njezinih prava. Sud je istaknuo kako se upravo u postupcima koji se odnose na prisilni smještaj u psihijatrijske ustanove radi o osobama koje zahtijevaju posebnu skrb, pa onda i domaći sudovi moraju pokazati određenu razinu pažnje, te trebaju provoditi pojačani nadzor postavljenih pravnih zastupnika. U ovom konkretnom slučaju nije bilo nikakvog dokaza da je postavljeni odvjetnik kontaktirao podnositeljicu i upoznao je s njezinim pravima tijekom postupka za određivanje i produljenje njezinog prisilnog psihijatrijskog smještaja.

Članak 6 Konvencije: pravo na pošteno suđenje

A) Građanski aspekt

U odnosu na građanski aspekt čl. 6 Konvencije Suda najviše presuda u ovom dijelu je onih koje se odnose na duljinu trajanja postupka.²³

Jedan od značajnijih predmeta je *Zagrebačka banka d.d. protiv Hrvatske*²⁴, u kojem je Sud utvrdio povredu prava na pošteno suđenje u ovršnom postupku, zbog toga što banka podnositelj nije imala mogućnost prigovoriti finalnom izračunu zatezne kamate koju je na zahtjev prvostupanjskog suda izradila državna financijska agencija (FINA).

Pitanje pristupa sudu, kao jedno od prava iz čl. 6 Konvencije, razmatrano je u više predmeta protiv Hrvatske. Povreda tog aspekta čl. 6 Konvencije utvrđena je u nizu predmeta povodom prigovora podnositelja vezano za odluku Republike Hrvatske da u jednom periodu suspendira od primjene čl. 180 Zakona o obveznim odnosima (koji je davao mogućnost podnošenja tužbi za naknadu štete protiv države). Vodeći predmeti u ovoj skupini mogu se smatrati *Kutić protiv Hrvatske* te *Multiplex protiv Hrvatske*.²⁵

U ovom kontekstu značajan je i predmet *Egić protiv Hrvatske*²⁶, koji je razmatrao pristup Vrhovnom sudu RH zbog, kako je Sud ocijenio, proizvoljnog odbijanja revizije podnositeljice na temelju nedovoljne vrijednosti predmeta spora koja je potrebna za dopuštenost revizije (*ratione valoris*). Također valja izdvojiti i noviju odluku o nedopuštenosti u predmetu *Momčilović protiv Hrvatske*²⁷ u kojoj je Sud utvrdio da postojanje obveze podnošenja zahtjeva za mirno rješenje spora prije podnošenja tužbe protiv države ne predstavlja ograničenje prava na pristup sudu iz čl. 6 Konvencije.

Nadalje, Sud se u predmetu *Banović protiv Hrvatske*²⁸ bavio pitanjem prava na pristup sudu i domaćim zakonskim rješenjima koja eventualno ograničavaju pristup sudu. Naime, otac podnositeljice zahtjeva 1997. godine pokrenuo je pred nadležnim tijelom postupak za priznavanje statusa hrvatskog ratnog vojnog invalida. Budući da je on umro krajem te godine, podnositeljica je nastavila postupak, koji je trajao gotovo 10 godina. Podnositeljica je nakon završetka tog postupka pokrenula postupak za priznavanje svog statusa, statusa djeteta hrvatskog branitelja, koji joj je odbijen jer je podnositeljica u međuvremenu postala punoljetna. Podnositeljica je pred Sudom tvrdila da je duljina postupka za priznavanje statusa hrvatskog ratnog vojnog invalida njenom ocu onemogućila nju u stjecanju njezinih prava (priznavanje statusa djeteta

22. *M.S. (2) protiv Hrvatske*, presuda od 19. veljače 2015. godine.

23. Ovaj aspekt čl. 6. Konvencije najviše je zastupljen u presudama Suda u odnosu na Hrvatsku. Predmeti duljine trajanja postupka od 2011. godine smatraju se WECL predmetima (well established case law). Sud je do sada donio ukupno 93 presude u odnosu na Hrvatsku u kojima je utvrdio povredu čl. 6 Konvencije zbog duljine trajanja domaćih postupaka.

24. *Zagrebačka banka d.d. protiv Hrvatske*, presuda od 12. prosinca 2013.

25. *Kutić protiv Hrvatske*, presuda od 1. ožujka 2012, te *Multiplex protiv Hrvatske* presuda od 10. srpnja 2003.

26. *Egić protiv Hrvatske*, presuda od 5. lipnja 2014.

27. *Momčilović protiv Hrvatske*, odluka od 26. ožujka 2015. godine.

28. *Banović protiv Hrvatske*, presuda od 11. linja 2015. godine.

hrvatskog branitelja). Sud je, međutim, utvrdio da prava podnositeljice nisu povrijeđena jer nije bilo zakonske zapreke da podnositeljica ranije pokrene postupak za priznavanje svog statusa, te ga vodi paralelno uz postupak za priznavanje statusa ocu, budući da taj postupak nije bio preduvjet ostvarivanju njezinih prava.

U odnosu na nepristranost domaćeg suda, kao jedan od aspekata čl. 6 Konvencije, treba istaknuti predmet *Mežnarić protiv Hrvatske*²⁹, u kojem je Sud utvrdio da je došlo do povrede tog aspekta čl. 6 Konvencije zbog toga što je sudac Ustavnog suda koji je odlučivao po ustavnoj tužbi podnositelja prethodno, pred prvostupanjskim sudom, bio odvjetnik protivne strane. U sličnom predmetu *Golubović protiv Hrvatske*³⁰ Sud je utvrdio povredu prava na nepristran sud zbog sudjelovanja istog suca u dva povezana predmeta na dvije instance (sudac je nakon donošenja odluke u prvostupanjskom predmetu unaprijeđen na žalbeni sud, gdje je sudjelovao u donošenju odluke u drugom stupnju u povezanom predmetu).

U predmetu *Juričić protiv Hrvatske*³¹ Sud je razmatrao zahtjev kandidatkinje za Ustavnog suca RH koja je smatrala da je postupak izbora Ustavnih sudaca bio nepošten, te da postupak u kojem je ona osporavala odluku Hrvatskog sabora o izboru suca nije bio sukladan čl. 6 Konvencije. Sud je utvrdio povredu čl. 6 Konvencije u odnosu na predmetni žalbeni postupak, ali je utvrdio da nije došlo do povrede čl. 6 u odnosu na neodržavanje javne rasprave i usmenog ročišta u tom postupku.

Još jedan zanimljiv predmet u građanskopravnom aspektu prava na pošteno suđenje jeste i predmet *Pavlović i drugi protiv Hrvatske*³², u kojem je Sud utvrdio da je podnositeljicama povrijeđeno pravo na pravedno suđenje iz čl. 6. Konvencije zbog očite pogreške u postupanju domaćeg suda.

B) Kazneni aspekt

Prva presuda u kojoj je Sud razmatrao pravičnost kaznenog postupka bila je presuda u predmetu *Kovač protiv Hrvatske*.³³ Podnositelju zahtjeva suđeno je u kaznenom postupku zbog bludnih radnji nad maloljetnom, mentalno retardiranom djevojčicom, i u tom postupku je osuđen na kaznu zatvora. Sud je razmatrao i utvrdio povredu čl. 6 st. 1 i čl. 6. st. 3 (d) Konvencije zbog nemogućnosti podnositelja da preispita glavnog svjedoka optužbe na glavnoj raspravi u kaznenom postupku, čiji je iskaz prethodno dan istražnom sucu samo pročitana na glavnoj raspravi. Sud je također utvrdio da predmetni zapisnik ne sadrži točne riječi djevojčice s obzirom na njezinu mentalnu dob i sposobnost izražavanja već predstavlja prepričane i uobičajene rečenice istražnog suca. Sličnim pravima okrivljenika Sud se bavio u predmetu *Lučić protiv Hrvatske*³⁴, u kojem je utvrđena povreda prava na pošteno suđenje zbog toga što podnositelj, optuženik u kaznenom postupku, nije mogao ispitati na glavnoj raspravi jedinog svjedoka optužbe, djevojku koja ga je prijavila za silovanje. Sud je primijetio da je sudac istrage postupio protivno domaćem kaznenom procesnom zakonu i Konvenciji kada na istražno ročište za saslušanje oštećenice kao svjedoka nije pozvao podnositelja niti njegovog odvjetnika. Oštećenica je kasnije, tijekom glavne rasprave, postala nedostupna domaćem sudu, te je njezin iskaz pročitana glavnoj raspravi, nakon čega je donijeta osuđujuća presuda protiv podnositelja. Sud je u presudi pohvalio napore domaćih sudova da u fazi glavne rasprave dođu do oštećenice, ali je naveo kako postupak u cjelini nije udovoljio standardima čl. 6 Konvencije.

U ovom kontekstu vrlo je značajan i predmet *Ajdarić protiv Hrvatske*³⁵, u kojem je Sud razmatrao pravičnost kaznenog postupka u kojem je podnositelj osuđen na maksimalnu zatvorsku kaznu (40 godina) na temelju iskaza jednog svjedoka. Sud je istaknuo da u okolnostima ovog predmeta postupak protiv podnositelja nije bio pravičan, te da domaći sudovi nisu u dovoljnoj mjeri u svojim obrazloženjima odluka objasnili zašto su se oslonili na iskaz svjedoka čiju vjerodostojnost je

29. *Mežnarić protiv Hrvatske*, presuda od 15. srpnja 2005.

30. *Golubović protiv Hrvatske*, presuda od 27. studenog 2012.

31. *Juričić protiv Hrvatske*, presuda od 26. srpnja 2011.

32. *Pavlović i drugi protiv Hrvatske*, presuda od 2. travnja 2015. godine.

33. *Kovač protiv Hrvatske*, presuda od 12. srpnja 2007.

34. *Lučić protiv Hrvatske*, presuda od 27. veljače 2014.

35. *Ajdarić protiv Hrvatske*, presuda od 13. prosinca 2014.

Sud ocijenio dvojbenom. Ovo je prva presuda u odnosu na Hrvatsku u kojoj je Sud u izreci presude naložio ponavljanje kaznenog postupka protiv podnositelja.

U predmetu *Zahirović protiv Hrvatske*³⁶ Sud je utvrdio povredu čl. 6 Konvencije zbog toga što podnositelj, kao okrivljenik u kaznenom postupku, nije bio pozvan na sjednicu drugostupanjskog suda iako je po zakonu imao to pravo. Također, na predmetnoj sjednici povodom žalbe podnositelja na prvostupanjsku osuđujuću presudu bilo je dopušteno predstavniku optužbe podnošenje dodatnih dokumenata u spis predmeta, dok podnositeljevoj odvjetnici to nije bilo dopušteno. Sud je navedeno ocijenio kao povredu jednakosti stranaka u postupku.³⁷

U predmetu *Mađer protiv Hrvatske*³⁸ Sud je razmatrao pravo na obranu podnositelja u predistražnom postupku tijekom zadržavanja u policiji, nakon uhićenja. U istom predmetu raspravljalo se i o čl. 3 Konvencije (uvjeti u kojima je podnositelj bio zadržan u policiji). Podnositelj tijekom 48-satnog zadržavanja nije imao pristup svjetlu, hrani, nije mu bio omogućen odmor i, što je najvažnije, nije imao pristup branitelju. U tim uvjetima podnositelj je priznao kazneno djelo koje mu je stavljano na teret. Sud je utvrdio kako navedeno predstavlja povredu podnositeljevog prava na obranu, koje je nepovratno povrijeđeno u toj, ranoj fazi kaznenog postupka, te povreda nije mogla biti ispravljena naknadnim poštivanjem prava iz čl. 6 Konvencije u fazi glavne rasprave kaznenog postupka.

U kontekstu prava obrane važna je i presuda u predmetu *Lisica protiv Hrvatske*³⁹, u kojem je Sud ocijenio da kazneni postupak, protiv supružnika koji su bili osuđeni za više kaznenih djela razbojništva nije udovoljio standardima čl. 6 Konvencije, budući da je u tom kaznenom postupku temelj osude za kazneno djelo bio dokaz koji je prikupljen protivno zakonskim propisima i bez znanja podnositelja i njihovog odvjetnika. Sličan je i predmet *Horvatić protiv Hrvatske*⁴⁰, u kojem je Sud utvrdio povredu čl. 6 Konvencije zbog načina na koji su izuzeti dokazi sa mjesta događaja (protivno pravilima struke), a koji su onda kasnije u kaznenom postupku bili temelj za osudu podnositelja za oružanu pljačku poslovnice banke.

U pogledu prava obrane najvažnija je presuda Velikog vijeća Suda u predmetu *Dvorski protiv Hrvatske*⁴¹. Predmet se odnosi na pravo podnositelja na izbor odvjetnika prilikom ispitivanja pred policijom. Naime, roditelji podnositelja izabrali su podnositelju nakon njegovog uhićenja odvjetnika G.M., koji nije uspio stupiti u kontakt s podnositeljem jer je to policija spriječila. U međuvremenu, podnositelj je sam odabrao i dao punomoć odvjetniku M.R., kojeg je odabrao s liste dežurnih odvjetnika. Veliko vijeće je smatralo da su podnositelju povrijeđena prava na pošteno suđenje jer isti nije imao potpunu informaciju o izboru odvjetnika od strane roditelja, a budući da je u konačnici u prisustvu odvjetnika M.R. priznao trostruko ubojstvo, palež nebodera te razbojništvo, Veliko vijeće je smatralo da je ta situacija nepovratno utjecala i na cijeli kazneni postupak koji je slijedio, čineći ga nepoštenim suprotno čl. 6 Konvencije.

Sud je razmatrao pravo na presumpciju nevinosti u već spomenutom predmetu *Peša protiv Hrvatske*.⁴² Sud je utvrdio da je podnositelju povrijeđen čl. 6 st. 2 Konvencije zbog izjava najviših državnih dužnosnika (predsjednika Republike, premijera i ravnatelja policije) iznesenih na press konferenciji neposredno po uhićenju podnositelja, a prije službenog početka kaznenog postupka. U također spomenutom predmetu *Perica Oreb protiv Hrvatske*⁴³ Sud je utvrdio da izričaj obrazloženja rješenja o određivanju i produljenju pritvora podnositelju predstavlja povredu prava na presumpciju nevinosti.

36. *Zahirović protiv Hrvatske*, presuda od 25. travnja 2013.

37. Ovu tematiku Sud je razmatrao i u predmetima *Lonić protiv Hrvatske*, presuda od 4. prosinca 2014; *Petrina protiv Hrvatske*, presuda od 13. veljače 2014.

38. *Mađer protiv Hrvatske*, presuda od 21. lipnja 2011.

39. *Lisica protiv Hrvatske*, presuda od 25. veljače 2010.

40. *Horvatić protiv Hrvatske*, presuda od 17. listopada 2013.

41. *Dvorski protiv Hrvatske*, presuda od 20. listopada 2015. godine.

42. *Peša protiv Hrvatske*, presuda od 8. travnja 2010.

43. *Perica Oreb protiv Hrvatske*, presuda od 31. listopada 2013.

U predmetu *Sanader protiv Hrvatske*⁴⁴ Sud je utvrdio povredu prava na pošteno suđenje zbog toga što podnositelj nije mogao u domaćem postupku ostvariti pravo na obnovu (ponavljanje) kaznenog postupka nakon što je protiv njega donesena kaznena presuda u odsutnosti. Sud je utvrdio da je zahtjev domaćih sudova da se pojedinac kojem je suđeno u odsutnosti, koji nije znao za taj postupak i optužbe protiv njega, treba pojaviti pred domaćim tijelima i dostaviti adresu boravišta u Hrvatskoj, nerazuman i nerazmjern. Sud je zaključio da podnositelju, kojem je suđeno u odsutnosti i za kojeg nije dokazano da je pokušavao izbjeći suđenje ili da se odrekao prava da prisustvuje suđenju, nije s dostatnom sigurnošću pružena mogućnost da ostvari ponovno razmatranje optužbi koje su mu stavljene na teret, na način koji bi potpuno poštivao njegova prava obrane.

Članak 8 Konvencije: pravo na privatni i obiteljski život

Sud je donio velik broj presuda i odluka protiv Republike Hrvatske u kojima je razmatrao različite aspekte članka 8 Konvencije. Problematika predmetnih presuda može se podijeliti u sljedeće grupe:

- A) Odnosi roditelja i djece
- B) Pravo na dom
- C) Pravo na zaštitu osobnog integriteta
- D) Prava osoba lišenih poslovne sposobnosti
- E) Ostali aspekti članka 8 Konvencije

A) Kada je riječ o odnosima roditelja i djece, prvi predmet u kojem je Sud razmatrao je li došlo do povrede članka 8 jeste predmet *Mikulić protiv Hrvatske*.⁴⁵ U navedenom predmetu Sud je utvrdio da je došlo do povrede članka 8 zbog neučinkovitosti domaćih sudova u postupku u kojem je podnositeljica tražila utvrđenje očinstva. Neučinkovitost i dugotrajnost postupka prouzročili su kod podnositeljice produljenu nesigurnost u pogledu njezinog porijekla.

Za odnose roditelja i djece značajan je i predmet *Karadžić protiv Hrvatske*⁴⁶, u kojem je Sud utvrdio da država nije ispunila svoje pozitivne obveze iz članka 8 Konvencije jer nije poduzela prikladne mjere za spajanje roditelja s djetetom, sukladno odredbama Haške konvencije o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece. Europski sud je utvrdio da nadležna tijela nisu postupala sa žurnošću i učinkovitošću kakva se zahtijeva u ovakvoj vrsti predmeta. Novije presude u pogledu primjene navedene Haške konvencije, te zaštite prava iz čl. 8 Konvencije su *Adžić protiv Hrvatske*⁴⁷, te *Vujica protiv Hrvatske*⁴⁸.

Predmet *X. protiv Hrvatske*⁴⁹ odnosi se na problematiku posvajanja djeteta čiji je roditelj lišen poslovne sposobnosti. Zahtjev Sudu podnijela je majka djeteta, koja je bila lišena poslovne sposobnosti, jer je njezino dijete posvojeno bez da je ona o tome bila obaviještena. Sukladno domaćim propisima koji su bili na snazi u to vrijeme, roditelj kojem je bilo oduzeta poslovna sposobnost i/ili pravo na roditeljsku skrb nije bio stranka u postupku posvojenja, niti su propisi obvezivali nadležna domaća tijela da biološkog roditelja na bilo koji način obavijeste o posvojenju. Europski sud je naglasio da trajno raskidanje obiteljskih veza između roditelja i djeteta predstavlja vrlo ozbiljno miješanje u pravo na zaštitu privatnog i obiteljskog života. Zbog toga se roditelji moraju informirati o pokretanju postupka za posvojenje, a posebno im treba omogućiti izražavanje vlastitog stava o posvojenju njihovog djeteta.

Činjenica da nadležna hrvatska tijela (općinski sud i centar za socijalnu skrb) nisu omogućili podnositelju zahtjeva uredno održavanje susreta i druženja s njegovim djetetom, s kojim ne živi, bila je razlog utvrđenja povrede u predmetu *Gluhaković*

44. *Sanader protiv Hrvatske*, presuda od 12. veljače 2015. godine.

45. *Mikulić protiv Hrvatske*, presuda 7. veljače 2002.

46. *Karadžić protiv Hrvatske*, presuda 15. prosinca 2005.

47. *Adžić protiv Hrvatske*, presuda od 12. ožujka 2015. godine.

48. *Vujica protiv Hrvatske*, presuda od 8. listopada 2015. godine.

49. *X. protiv Hrvatske*, presuda od 17. srpnja 2008.

protiv Hrvatske.⁵⁰ Suprotno tome, u novijoj odluci Suda u predmetu *Rukavina protiv Hrvatske*⁵¹ Sud je utvrdio da podnositelju nisu povrijeđena njegova prava iz čl. 8 Konvencije jer bez obzira na činjenicu da je postupak za skrbništvo nad njegovim djetetom trajao razmjerno dugo, podnositelj je tijekom cijelog trajanja tog postupka neograničeno i aktivno ostvarivao susrete i druženja sa svojim djetetom, te njihov odnos ni na koji način nije bio narušen.

U pogledu ostvarivanja prava roditelja i djece iz čl. 8 Konvencije valja istaknuti i nedavnu presudu Suda u predmetu *M. i M. protiv Hrvatske*⁵². Sud je ocijenio kako je u posebnim okolnostima ovog predmeta, neuvažavanje želje prve podnositeljice da živi s majkom nakon razvoda roditelja od strane državnih tijela dovelo do povrede prava podnositeljica na privatni obiteljski život. Sud je kao posebno negativnu ocijenio činjenicu da tijekom postupka za određivanje s kojim će roditeljem dijete živjeti domaći sud nije ni u jednom trenutku saslušao prvu podnositeljicu i njezine želje. Također, državna tijela povrijedila su i prava podnositeljica iz čl. 3. Konvencije zbog toga što nisu ozbiljno i promptno shvatila te do kraja ispitala navode prve podnositeljice o navodno pretrpljenom zlostavljanju od strane oca, budući da se radi o obiteljskom nasilju nad djetetom.

B) Presude u kojima je utvrđena povreda prava na dom predstavljaju značajan dio prakse Suda u odnosu na Hrvatsku. Pravo na dom javlja se u kontekstu presuda domaćih sudova kojima se nalaže iseljenje stanara iz stanova koji su državnom vlasništvu, ili vlasništvu jedinice lokalne samouprave, a koji u istima stanuju bez valjane pravne osnove. Riječ je najčešće o stanarima koji tijekom ranijeg društvenog uređenja i sustava društvenog vlasništva nisu valjano stekli status nositelja stanarskog prava na predmetnim stanovima. Domaći su sudovi postupali sa zahtjevima za iseljenje po načelima klasične vlasničke tužbe, bez razmatranja predstavlja li stan koji je u pitanju dom tuženika i je li mjera kojom se nalaže iseljenje nužna u demokratskom društvu. Prvi predmet u kojem je Europski sud utvrdio da je došlo do povrede prava na dom zbog propusta nadležnih sudova da provedu test razmjernosti jeste predmet *Ćosić protiv Hrvatske*.⁵³

Drugačiji aspekt povrede prava na dom utvrđen je u presudama *Oluić protiv Hrvatske*⁵⁴ i *Udovičić protiv Hrvatske*,⁵⁵ u kojima je Europski sud istaknuo pravo na zaštitu od prekomjerne buke.

U presudi Velikog vijeća *Blečić protiv Hrvatske*,⁵⁶ Sud je izrazio stajalište da nije vremenski nadležan za odlučivanje o zahtjevima podnositelja koji prigovaraju na povredu prava na dom kojima je postupak za otkaz stanarskog prava pred redovnim sudovima RH dovršen prije 5. studenog 1997. godine.

C) U presudi *Sandra Janković protiv Hrvatske*,⁵⁷ Europski sud je prvi put u predmetu protiv Hrvatske presudio da je država povrijedila pravo na zaštitu privatnog života u dijelu koji se odnosi na zaštitu tjelesnog integriteta pojedinca. Sud je utvrdio da način na koji su kazneno-pravni mehanizmi bili primijenjeni u slučaju podnositeljice nije bio učinkovit, zbog čega je došlo do povrede pozitivne obveze države prema članku 8 Konvencije.

D) Povredama prava osoba lišenih poslovne sposobnosti Europski sud se bavio u više hrvatskih predmeta. Osim predmeta u kojima se Sud bavio pitanjima sudjelovanja roditelja koji je lišen poslovne sposobnosti u postupku posvojenja njegovog djeteta, koji su naprijed izloženi pod A), Sud je u predmetu *Krušković protiv Hrvatske*⁵⁸ utvrdio propust države da omogućiti osobi lišenoj poslovne sposobnosti da prizna očinstvo djeteta. Sud je utvrdio da nije postignuta poštena ravnoteža između javnog interesa da se zaštite osobe lišene poslovne sposobnosti od toga da daju izjave na štetu sebi ili drugima i interesa podnositelja zahtjeva da pravno bude priznato njegovo očinstvo.

50. *Gluhaković protiv Hrvatske*, presuda 12. travnja 2011.

51. *Rukavina protiv Hrvatske*, odluka od 6. siječnja 2015. godine.

52. *M. i M. protiv Hrvatske*, presuda od 3. rujna 2015. godine.

53. *Ćosić protiv Hrvatske*, presuda 15. siječnja 2009.

54. *Oluić protiv Hrvatske*, presuda od 20. svibnja 2010.

55. *Udovičić protiv Hrvatske*, presuda od 24. travnja 2014.

56. *Blečić protiv Hrvatske*, presuda Velikog vijeća od 8. ožujka 2004.

57. *Sandra Janković protiv Hrvatske*, presuda od 5. ožujka 2009.

58. *Krušković protiv Hrvatske*, presuda 21. lipnja 2011.

U predmetima *X. i Y. protiv Hrvatske*, *M.S. protiv Hrvatske* i *Ivinović protiv Hrvatske*⁵⁹ Sud je utvrdio da pokretanje postupka za lišenje poslovne sposobnosti bez ispunjenja propisanih uvjeta za njegovo pokretanje predstavlja povredu prava na poštivanje osobnog i obiteljskog života.

E) U presudi *Marić protiv Hrvatske*⁶⁰ utvrđena je povreda prava na privatni i obiteljski život zbog toga što roditeljima mrtvorodenčeta nisu dane informacije o posmrtnim ostacima djeteta.

Prvi predmet u kojem se Sud bavio povredom prava na privatni život u kontekstu naloga za tajno prisluškivanje telefonskih razgovora radi otkrivanja kaznenih djela jeste predmet *Dragojević protiv Hrvatske*.⁶¹ Sud je zaključio da nalozi o tajnom praćenju i prisluškivanju nisu bili adekvatno obrazloženi, zbog čega je došlo do miješanja u podnositeljevo pravo na zaštitu privatnog života. Istovremeno, Sud je utvrdio da je kazneni postupak u kojem su se upotrebljavali dokazi pribavljeni tajnim prisluškivanjem bio sukladan članku 6 Konvencije.

Članak 9 Konvencije: sloboda mišljenja, savjesti i vjeroispovijesti

Sud je do sada u jednom predmetu razmatrao povredu navedenog članka Konvencije u odnosu na Hrvatsku. U predmetu *Savez Crkava Riječ života protiv Hrvatske*⁶² Sud je utvrdio povredu navedenog članka zajedno sa povredom čl. 14 Konvencije (zabrana diskriminacije). U navedenom predmetu podnositelji su se žalili da je Republika Hrvatska diskriminirala navedene reformističke crkve u odnosu na druge vjerske zajednice u Republici Hrvatskoj, i to na način da im nije bilo omogućeno provođenje vlastitog vjeronauka u školama i drugim obrazovnim ustanovama u Republici Hrvatskoj. Također, nije priznat niti vjerski brak sklopljen u navedenim crkvama, te su nadležna državna tijela odbila sklapanje ugovora sa tim crkvama koji bi regulirao njihov pravni status u Republici Hrvatskoj.

Članak 10 Konvencije: sloboda izražavanja

Povredu ovog članka Konvencije utvrđena je u predmetu *Stojanović protiv Hrvatske*⁶³ koji se odnosio na postupak povodom tužbe za klevetu bivšeg ministra zdravlja koji se vodio pred domaćim sudovima, a u kojem je g. Stojanović bio tužena strana. Postupak povodom tužbe za klevetu vođen je nakon dva članka u tjednim novinama u kojima je g. Stojanović komentirao rad ministra zdravlja. Navedene izjave su pred domaćim sudovima ocjenjene kao klevetničke, te je naloženo g. Stojanoviću da bivšem ministru naknadi štetu prouzročenu takvim tvrdnjama. Sud je u pogledu dvije od spornih izjava utvrdio da se radi o povredi prava na slobodu izražavanja, te je dao mogućnost ponavljanja postupka pred domaćim nadležnim sudom. Prema stajalištu Suda, upravo ponavljanje postupka predstavlja najprikladniji način ispravka posljedica povrede Konvencije u ovom slučaju.

U predmetu *Europapress Holding d.o.o. protiv Hrvatske*⁶⁴ Sud je utvrdio da nije došlo do povrede čl. 10 Konvencije, a vezano uz postupak povodom tužbe za klevetu koji je bivši ministar financija pred domaćim sudovima pokrenuo protiv tvrtke podnositelja zbog objave članka u svom tjedniku da je navedeni ministar u sobi za novinare u Vladi uperio pištolj u jednu od novinarki.

Također je značajna odluka o nedopuštenosti u predmetu *Rujak protiv Hrvatske*⁶⁵, u kojoj je Sud utvrdio da vrijeđanje i omalovažavanje drugog, kao i govor mržnje, ne predstavlja pravo na slobodu izražavanja i kao takvo nije zaštićeno Konvencijom. Predmet se odnosio na ročnog vojnika, inače pripadnika Srpske nacionalne manjine, koji je u svojoj postrojbi vrijeđao druge vojnike na nacionalnoj osnovi, zbog čega je bio kažnjen u kaznenom postupku.

59. *X. i Y. protiv Hrvatske*, presuda od 3. studenog 2011; *M.S. protiv Hrvatske*, presuda 25. travnja 2013; i *Ivinović protiv Hrvatske*, presuda od 18. rujna 2014.

60. *Marić protiv Hrvatske*, presuda od 12. lipnja 2014.

61. *Dragojević protiv Hrvatske*, presuda od 15. siječnja 2015.

62. *Savez Crkava Riječ života protiv Hrvatske*, presuda od 9. prosinca 2010.

63. *Stojanović protiv Hrvatske*, presuda od 9. prosinca 2010.

64. *Europapress Holding d.o.o. protiv Hrvatske*, presuda od 22. listopada 2009.

65. *Rujak protiv Hrvatske*, 2. listopada 2012.

Članak 12 Konvencije: pravo na brak

Prva i za sada jedina presuda Suda u odnosu na Hrvatsku, a radi povrede prava na brak, jeste presuda u predmetu *V.K. protiv Hrvatske*.⁶⁶ Naime, postupak za razvod braka podnositelja i njegove bivše supruge trajao je preko 6 godina. Podnositelj je u tom vremenu pokušavao sklopiti novi brak, što nije mogao. Osim prekomjerne duljine trajanja postupka i povrede tog aspekta prava na pošteno suđenje, Sud je utvrdio da je došlo i do podnositeljeve povrede prava na brak. Ova presuda ide korak dalje u tumačenju Konvencije jer je Sud prvi puta utvrdio ovu povredu samo na temelju navoda podnositelja u domaćem postupku da želi sklopiti novi brak i činjenice da je po okončanju postupka razvoda isti i stvarno sklopio novi brak.

Članak 14 Konvencije: zabrana diskriminacije

Povreda članka 14 Konvencije utvrđena je u četiri predmeta protiv Republike Hrvatske, dok je u jednoj presudi utvrđeno da nije došlo do povrede članka 14 Konvencije.

U predmetu *Šečić protiv Hrvatske*,⁶⁷ osim povrede članka 3 Konvencije, do koje je došlo uslijed neučinkovite istrage fizičkog napada kojeg je pretrpio podnositelj od strane drugih pojedinaca, Europski sud je utvrdio i povredu članka 14 u vezi sa člankom 3 Konvencije jer državna tijela nisu istražila moguće rasističke motive napada na podnositelja zahtjeva koji je bio romskog porijekla i tvrdio da su njegovi napadači tijekom napada izvikivali rasističke izjave.

U predmetu *Beganović protiv Hrvatske*⁶⁸ Sud je utvrdio da nije došlo do povrede članka 14 u vezi sa člankom 3 Konvencije, jer je ocijenio da nema dokaza da je napad na podnositelja bio rasno motiviran.

U presudi *Oršuš i drugi protiv Hrvatske*⁶⁹ Veliko vijeće je presudilo da je došlo do povrede članka 14 Konvencije u vezi sa člankom 2 Protokola 1 uz Konvenciju (pravo na obrazovanje). Do diskriminacije je dovelo formiranje razrednih odjela sastavljenih isključivo od djece romske nacionalne pripadnosti, bez da je za to postojalo razumno opravdanje.

Povredu članka 14 u vezi sa člankom 8 Konvencije Sud je utvrdio u predmetu *Topčić-Rosenberg protiv Hrvatske*⁷⁰ zbog nejednakog postupanja prema posvojiteljima u odnosu na biološke roditelje u pogledu prava na roditeljski dopust, budući da za takvo postupanje nije bilo razumnog opravdanja.

Članak 1 Protokola br. 1 uz Konvenciju: pravo na mirno uživanje vlasništva

Prvi predmet protiv Republike Hrvatske u kojem je utvrđena povreda prava na mirno uživanje vlasništva jeste predmet *Vajagić protiv Hrvatske*.⁷¹ Sud je utvrdio da je došlo do povrede prava na mirno uživanje vlasništva zbog toga što domaće vlasti dugi niz godina nisu donijele pravomoćnu odluku o iznosu naknade za mjeru izvlaštenja koja se dogodila 1976. godine. Navedeni predmet je u ovom pregledu obrađen pod čl. 41 Konvencije budući da je po tom članku donesena odvojena presuda.⁷² Naknada za izvlaštenu imovinu bila je predmet razmatranja Suda i u predmetu *Bistrović protiv Hrvatske*,⁷³ u kojem je Sud utvrdio povredu prava vlasništva jer nacionalne vlasti nisu utvrdile sve mjerodavne čimbenike za utvrđivanje naknade za izvlaštenu imovinu podnositelja zahtjeva, niti dodijelile obeštećenje za smanjenu vrijednost njihove preostale nekretnine, te na taj način postigle poštenu ravnotežu između uključenih interesa.

66. *V.K. protiv Hrvatske*, presuda od 27. studenoga 2012.

67. *Šečić protiv Hrvatske*, presuda od 31. svibnja 2007.

68. *Beganović protiv Hrvatske*, presuda 25. lipnja 2009.

69. *Oršuš i drugi protiv Hrvatske*, presuda Velikog vijeća 16. ožujka 2010.

70. *Topčić-Rosenberg protiv Hrvatske*, presuda 14. studenog 2013.

71. *Vajagić protiv Hrvatske*, presuda od 16. listopada 2008.

72. Vidi predmet *Vajagić protiv Hrvatske*.

73. *Bistrović protiv Hrvatske*, presuda od 31. svibnja 2007.

Nemogućnost podnositelja da ostvare povrat svojih vozila koja su im privremeno oduzeta zbog sumnje da su ukradena, koja je produljenja zbog prekomjernog trajanja građanskih i ovršnih postupaka koje su podnositelji pokrenuli za povrat vozila, dovela je do povrede prava na mirno uživanje vlasništva u predmetima *Lukavica protiv Hrvatske* i *Siničić protiv Hrvatske*.⁷⁴ U predmetu *Gabrić protiv Hrvatske*⁷⁵ Sud je presudio da je mjera oduzimanja novca koji je podnositeljica protuzakonito prenosila preko granice predstavlja povredu članka 1 Protokola 1 uz Konvenciju, budući da je ista nerazmjerna, posebno kad se uzme u obzir da je podnositeljici izrečena i novčana kazna za carinski prekršaj koji je počinila.

U predmetu *Radanović protiv Hrvatske*⁷⁶ podnositeljica je prigovorila da joj je povrijeđeno pravo na mirno uživanje vlasništva zbog produljene nemogućnosti da stupi u posjed svoje nekretnine. Naime, nakon oslobođenja okupiranih područja 1995. godine, Hrvatska je zakonom stavila imovinu osoba koje su napustile to područje pod svoju upravu, temeljem čega je imovinu dala na korištenje privremenim korisnicima. Podnositeljica je zatražila povrat posjeda svoje imovine, ali je iseljenje privremenog korisnika prekomjerno trajalo. Sud je utvrdio da je takvo produljeno ograničenje prava vlasništva, koje je bilo zakonito i u skladu s općim interesom, podnositeljici nametnulo prekomjeran pojedinačni teret, tim više što je naknada na koju su vlasnici imali pravo zbog nekorištenja imovine bila nedovoljna da bi se postigla poštena ravnoteža između općeg interesa zajednice i zaštite prava podnositelja.⁷⁷

Podnositelj zahtjeva u predmetu *Gashi protiv Hrvatske*⁷⁸ sklopio je kupoprodajni ugovor s vlasnikom stana (Općinom Pula). Ugovor je naknadno poništen, jer je utvrđeno da podnositelj nije stekao stanarsko pravo na predmetnom stanu. Sud je utvrdio kako poništenje sklopljenog ugovora, koji je sklopljen uz prethodnu suglasnost javnog pravobraniteljstva, predstavlja miješanje u njegovo pravo na mirno uživanje vlasništva. Za razliku od odluke u predmetu *Gashi*, u predmetu *Bubić protiv Hrvatske*⁷⁹ Sud je utvrdio da nije došlo do povrede prava na mirno uživanje vlasništva uslijed poništenja ugovora o kupoprodaji stana. Do povrede prava na mirno uživanje vlasništva u predmetu *Brezovec protiv Hrvatske* došlo je zbog toga što je suprotno utvrđenoj praksi Ustavnog suda RH odbijen zahtjev podnositelja za sklapanje ugovora o kupnji stana.

U ovom kontekstu valja istaknuti i noviju presudu u predmetu *S.L. i J.L. protiv Hrvatske*⁸⁰, u kojem je Sud utvrdio da je podnositeljicama povrijeđeno pravo na mirno uživanje vlasništva, jer nadležni centar za socijalnu skrb nije u dovoljnoj mjeri zaštitio njihovu imovinu dok su bile maloljetne.

U predmetu *Statileo protiv Hrvatske*⁸¹ Sud je razmatrao je li podnositelju, kao vlasniku stana u kojem žive zaštićeni najmoprimci, nametnut prekomjeran teret. Sud je ustanovio kako u propisima koji uređuju pitanje zaštićenih najmoprimaca postoje tri temeljna nedostatka: izrazito niska najamnina (iznos zaštićene najamnine često nije bio dostatan niti za pokrivanje troškova održavanja stana i plaćanja pričuve), ograničavajući uvjeti za raskid ugovora o najmu, te činjenica da članovi obiteljskog domaćinstva najmoprimca mogu naslijediti status zaštićenog najmoprimca, što znači da postoji vrlo mala vjerojatnost da najmodavci ponovno uđu u posjed svojih stanova. Podnositelj zahtijeva, odnosno njegov nasljednik, tijekom 55 godina nije mogao i do daljnjega ne može stupiti u posjed svog stana, niti ga iznajmiti po tržišnoj vrijednosti, a sam iznos mjesečne zaštićene najamnine je neproporcionalno niži od slobodno ugovorene najamnine. Sud je ocijenio kako ne postoji opći interes zajednice koji bi opravdao tako značajno ograničavanje podnositeljevih vlasničkih prava, te kako je nepravedno raspodijeljen socijalni i financijski teret kojeg je nametnula reforma stanarskog prava. Sud je ustanovio da ovaj problem nadilazi pojedinačnu situaciju podnositelja zahtjeva, budući da je osnovni problem u samom zakonodavstvu koje se odnosi na zaštićene najmoprimce.

74. *Lukavica protiv Hrvatske*, presuda od 5. srpnja 2007. i *Siničić protiv Hrvatske*, presuda od 8. siječnja 2009.

75. *Gabrić protiv Hrvatske*, presuda od 5. veljače 2009.

76. *Radanović protiv Hrvatske*, presuda od 21. prosinca 2006.

77. Slično je Sud utvrdio i u predmetima *Kunić protiv Hrvatske*, presuda od 11. siječnja 2007; *Brajović-Bratanović protiv Hrvatske*, presuda od 9. listopada 2008; *Vučak protiv Hrvatske*, presuda od 23. listopada 2008.

78. *Gashi protiv Hrvatske*, 13. prosinca 2007.

79. *Bubić protiv Hrvatske*, presuda od 9. srpnja 2009.

80. *S.L. i J.L. protiv Hrvatske*, presuda od 7. svibnja 2015. godine

81. *Statileo protiv Hrvatske*, presuda od 10. srpnja 2014.

U predmetu *Lelas protiv Hrvatske*⁸² Sud je utvrdio da je došlo po povrede prava na mirno uživanje vlasništva zbog neisplate posebnih dnevnica djelatnim vojnim osobama koje su povremeno obavljale poslove razminiranja. Domaći sudovi odbili su tužbeni zahtjev za isplatu dnevnica zbog nastupa zastare, ne smatrajući da su izjave nadređenih zapovjednika, kojima je podnositelju obećavana isplata posebnih dnevnica relevantne za prekid tijeka zastare. Europski sud je, međutim, presudio da se pojedinac koji postupa u dobroj vjeri može pouzdati u izjave koje daju državni ili javni dužnosnici koji imaju potrebno ovlaštenje dati takve izjave, te da se država ne može okoristiti kršenjem propisa od strane službenih osoba da bi izbjegla izvršenje svojih obveza.

U predmetu *Trgo protiv Hrvatske*⁸³ Sud je također naglasio da rizik bilo koje pogreške koju su počinila državna tijela mora snositi država i te se greške ne smiju ispravljati na štetu pojedinaca, posebice kada ne postoji drugi suprotstavljeni privatni interes. U tom su predmetu domaći sudovi odbili priznati da je vlasništvo nad nekretninama stečeno dosjelošću temeljem članka 388 stavka 4 Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, jer je Ustavni sud ukinuo navedeni članak kao neustavan dok je podnositeljev parnični postupak još bio u tijeku. Sud je svoju odluku obrazložio time što podnositelj zahtjeva koji se razumno oslanja na zakonodavstvo koje je kasnije ukinuto kao neustavno ne bi trebao snositi posljedice greške koju je počinila država donijevši takav neustavan propis.

I u presudi *Marija Božić protiv Hrvatske*⁸⁴, u kojoj su nadležne vlasti napravile pogrešku prilikom odlučivanja o pravu na mirovinu podnositeljice, Sud je, utvrđujući povredu prava na mirno uživanje vlasništva, naglasio da pogreške tijela državnih vlasti ne mogu ići na teret građana. U predmetu *Damjanac protiv Hrvatske*⁸⁵ Sud je utvrdio da je Republika Hrvatska prestala sa isplatom mirovine podnositelju zahtjeva suprotno odredbama bilateralnog ugovora, što je Sud ocijenio kao nezakonito miješanje u pravo na mirno uživanje vlasništva. U predmetu *Solomon protiv Hrvatske*⁸⁶ Sud je utvrdio povredu podnositeljevog prava na mirno uživanje vlasništva (a u vezi sa povredom prava na pošteno suđenje iz čl. 6 Konvencije). Naime, Sud je utvrdio da su domaći sudovi povrijedili podnositeljeva prava, i to kada su prvo ukinuli pravomoćnu presudu donesenu u korist podnositelja, a potom proveli ponovni postupak u kojem je donesena presuda na njegovu štetu. Predmet spora bila je isplata dodataka na plaću koju ju podnositelj potraživao od svog poslodavca, Republike Hrvatske.

U presudi Velikog vijeća *Ališić i dr. protiv Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Makedonije, Slovenije i Srbije*⁸⁷ Sud je utvrdio da Republika Hrvatska nije odgovorna za povrat stare devizne štednje podnositelja zahtjeva koji su štedne uloge položili u bosansko-hercegovačke podružnice Ljubljanske banke i Investbanke. Sud je utvrdio da je Slovenija odgovorna za štedne uloge u Ljubljanskoj banci, a Srbija za štedne uloge u Investbanci, te da ne postoje opravdani razlozi zbog kojih te države nisu isplatile podnositelje dugi niz godina.

Na kraju, valja spomenuti i zanimljivu odluku Suda u predmetu *Ogden protiv Hrvatske*⁸⁸, u kojoj je Sud odbacio zahtjev, podnositelja koji se žalio da zbog svoje nacionalnosti nije duže vrijeme mogao provest upis vlasništva u zemljišne knjige, te je tako trpio štetu i povredu prava na mirno uživanje vlasništva. Sud je u odluci utvrdio kako podnositelj, kojem je u konačnici proveden upis vlasništva u zemljišne knjige, nije pretrpio značajnu štetu (*no significant disadvantage*).

Članak 2 Protokol 4: pravo na slobodu kretanja

U jednom predmetu protiv *Hrvatske, Napijalo protiv Hrvatske*,⁸⁹ utvrđena je povreda prava na slobodu kretanja, jer podnositelju zahtjeva kroz dulje vrijeme nije bila vraćena putovnica koju mu je oduzeo carinski službenik, jer je podnositelj odbio

82. *Lelas protiv Hrvatske*, presuda od 20. svibnja 2010.

83. *Trgo protiv Hrvatske*, presuda od 11. lipnja 2009.

84. *Marija Božić protiv Hrvatske*, presuda od 24. travnja 2014.

85. *Damjanac protiv Hrvatske*, presuda od 24. listopada 2013.

86. *Solomon protiv Hrvatske*, presuda od 2. travnja 2015. godine.

87. *Ališić i dr. protiv Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Makedonije, Slovenije i Srbije*, presuda Velikog vijeća od 16. srpnja 2014.

88. *Ogden protiv Hrvatske*, odluka od 10. veljače 2015. godine.

89. *Napijalo protiv Hrvatske*, presuda od 13. studenog 2013.

platiti kaznu, iako protiv njega nikada nije pokrenut postupak za carinski prekršaj. Sud je ocijenio da takvo miješanje u pravo na slobodu kretanja nije bilo nužno u demokratskom društvu.

Članak 4. Protokola 7: ne bis in idem

U predmetima *Maresti protiv Hrvatske*⁹⁰ i *Tomasović protiv Hrvatske*⁹¹ Sud je ocijenio da kažnjavanje za činjenično isto djelo u kaznenom i prekršajnom postupku, čak i kada se provede uračunavanje kazne izrečene u prekršajnom postupku u kaznu izrečenu u kaznenom postupku, predstavlja povredu pravila *ne bis in idem* prema članku 4 Protokola 7 uz Konvenciju.

U predmetu *Marguš protiv Hrvatske*⁹² podnositelje je prigovarao na povredu načela *ne bis in idem* zbog činjenice da je, nakon što je kazneni postupak protiv njega okončan oprostom, država pokrenula novi kazneni postupak u kojem je osuđen za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva. Veliko vijeće je ocijenilo da su podizanjem nove optužnice i osuđom podnositelja za ratni zločin protiv civilnog stanovništva hrvatske vlasti postupale u skladu sa zahtjevima Konvencije, posebice obvezama iz članaka 2 i 3 Konvencije, te sukladno preporukama različitih međunarodnih tijela.

Članak 41 Konvencije: pravična naknada

Jedina presuda u kojoj je sud posebno razmatrao ovaj članak u odnosu na Hrvatsku jeste presuda u predmetu *Vajagić protiv Hrvatske*. Meritum predmeta analiziran je pod pregledom čl. 1 Protokola broj 1 uz Konvenciju. Sud je u odvojenoj presudi podnositeljima dosudio naknadu materijalne i nematerijalne štete zbog produžene nemogućnosti ostvarivanja naknade za izvlašteno zemljište.

90. *Maresti protiv Hrvatske*, presuda od 25. lipnja 2009.

91. *Tomasović protiv Hrvatske*, presuda od 18. listopada 2011.

92. *Marguš protiv Hrvatske*, presuda Velikog Vijeća od 27. svibnja 2014.

THE CASE LAW OF THE
EUROPEAN COURT
OF HUMAN RIGHTS WITH
RESPECT TO CROATIA
UP UNTIL THE END OF 2015

The case law of the European Court of Human Rights with respect to Croatia up until the end of 2015

This document is an overview of selected judgments and decisions made by the European Court of Human Rights ('the Court'/'the ECtHR') in relation to Croatia since the State's ratification of the European Convention on Human Rights ('the Convention'/'the ECHR') on 5 November 1997. By the end of 2015, the Court had delivered 290 judgments and 546 decisions on admissibility in relation to Croatia.¹

Out of the judgments handed down, the Court has found violations in 240 cases of at least one Article of the Convention. Concerning the evolving necessity to translate the case-law of the Court and to bring it closer to the judiciary, executive and other relevant institutions of the countries in the region of the Western Balkans, this document is translated into the official language of Croatia.

Article 2 of the Convention: right to life in view of the State's positive obligation to carry out an effective investigation

So far the Court has delivered 8 judgments in which it found that Croatia had violated Article 2. The first such violation was found in *Tomašić and Others v. Croatia*², where the Court held that the relevant domestic authorities had failed to take adequate measures to protect individuals from a third person. In this case, the daughter's father killed the applicant's daughter and granddaughter after many years of reported threats and violence in the family. The Court found a similar violation in *Bljakaj and Others v. Croatia*³ where it was held that the domestic authorities failed to take the necessary measures to protect a lawyer who was shot dead by her client's mentally disturbed husband.

The Court has found several violations of the procedural aspect of Article 2 regarding the State's positive obligation to carry out an effective investigation into the deaths of individuals, which occurred on its territory. The first of these judgments was *Jularić v. Croatia*⁴, where the Court held that the domestic authorities failed to carry out an effective investigation into the killing of the applicant's husband by members of the Serbian paramilitary forces in Vukovar 1991. The Court has dealt with this issue in several other cases.⁵ The Court relied on this case law also in its recent judgment in the case of *B and Others v. Croatia*⁶, in which it found a violation of the state authorities' positive obligation to identify also the direct perpetrator of a war crime, not only those who ordered it. As opposed to the judgment in the above-mentioned case of *Jularić*, this was not a unanimous decision, and two judges issued a dissenting opinion.

On the other hand, in the cases of *Nikolić v. Croatia*⁷ and *Mileusnić and Mileusnić-Espenheim v. Croatia*⁸, the Court found that the Croatian state authorities had acted in compliance with their positive obligation under Article 2 of the Convention

1. Of the judgments, 281 cases were decided by a Chamber or Grand Chamber. Of the admissibility decisions, 432 cases were decided by a Chamber.

2. *Branko Tomasic and others v. Croatia*, judgment of 15 January 2009.

3. *Bljakaj and others v. Croatia*, judgment of 18 September 2014.

4. *Jularic v. Croatia*, judgment of 20 January 2011.

5. The Court has in several cases considered the efficiency of investigations into war crimes and other crimes committed during the Croatian Homeland War. In *Skendžić and Krznarić v. Croatia*, judgment of 20 January 2011 and *Jelić v. Croatia*, judgment of 12 June 2014 the Court found violations of the positive obligation in Article 2. In *Orić v. Croatia*, decision of 13 May 2014, *Bogdanović v. Croatia*, decision of 18 March 2014 and *Bekić and Others v. Croatia*, judgment of 30 September 2014, the Court found the applications inadmissible due to the non-compliance with the six-month rule. In two of recent cases, *Nikolić v. Croatia*, judgment of 29 January 2015 and *Mileusnić and Mileusnić-Espenheim v. Croatia*, judgment of 19 February 2015, the Court found no violation of the positive obligation in Article 2 holding that the domestic authorities had carried out an efficient investigation. However, it should be noted that the judgments in these two cases are not yet final.

6. *B and Others v. Croatia*, judgment of 18 August 2015

7. *Nikolić v. Croatia*, judgment of 29 January 2015.

8. *Mileusnić and Mileusnić-Espenheim v. Croatia*, judgment of 12 February 2015.

during their investigation into the violent deaths of the applicants' relatives and had taken all the adequate steps to identify and punish the perpetrators. The Court could not impugn the national criminal prosecution bodies for the fact that the perpetrators in the *Nikolić* case had not been identified and concluded that there was no violation of Article 2 in the circumstances of the case. The Court also stressed that the applicants, the relatives of the deceased, had not taken an active part in the investigation and had not pointed to any other concrete avenues of enquiry that the police could in fact pursue.

The Court has found violations of the State's positive obligation to carry out an effective investigation into deaths resulting from medical negligence, in *Bajić v. Croatia* and *Kudra v. Croatia*⁹. In those cases the Court also considered the criminal proceedings against the doctors in Croatia (impartiality and objectivity of the expert witnesses, presentation of evidence, statements of grounds etc), all in view of compliance with positive obligations under Article 2.

One very interesting admissibility decision by the Court should be noted with respect to Article 2. The case of *Z. and Others v. Croatia*¹⁰ concerned a very specific situation. The applicant's relative was killed in Zagreb in 1991. The alleged perpetrators were identified and their trial commenced. The trial was, however, terminated because the General Amnesty Act was applied to them. The investigation into this case was re-opened after the Grand Chamber delivered its judgment in the case of *Marguš v. Croatia*¹¹ and it is still ongoing. The Court found that the applicants' complaint regarding the first trial and the enforcement of the General Amnesty Act was inadmissible *ratione temporis* and that the complaint regarding the pending investigation was premature. The Court ended the decision by stating that the applicants could lodge a further application under Article 2 with the Court if they were dissatisfied with the progress being made or with the outcome of the investigation.

Article 3: Prohibition of torture, inhuman or degrading treatment or punishment

The Court considered the substantive and procedural aspects of Article 3 in several different cases. The substantive aspect has most frequently been considered in relation to the detention conditions of persons deprived of their liberty in prisons and detention centres in Croatia (*Štitić v. Croatia*, *Cenbauer v. Croatia*, *Pilčić v. Croatia*, *Prežec v. Croatia*, *Testa v. Croatia*, *Longin v. Croatia*).¹² In the case of *Novak v. Croatia*¹³ the Court found no breach of Article 3 of the Convention as the applicant had been incarcerated for a relatively short period of time and the treatment he had been subjected to whilst deprived of liberty did not fall under the scope of Article 3 of the Convention.¹⁴

In *Đorđević v. Croatia*¹⁵, the Court found a violation of Article 3 in relation to violent and persistent harassment of the applicant's son, who was mentally and physically disabled. This harassment, which was carried out by neighbourhood children, amounted to ill-treatment and the State authorities did not take all reasonable measures to prevent it or sanction it.

In *V.D. v. Croatia*¹⁶, the Court found a violation of the substantive and procedural limbs of Article 3. The case concerned a complaint by the applicant, who suffered from schizophrenia, and who alleged that four police officers ill-treated him while trying to arrest him. There had been no effective investigation into the alleged event and therefore the Court found that

9. *Bajić v. Croatia*, judgment of 13 November 2012 and *Kudra v. Croatia*, judgment of 18 December 2012.

10. *Z and Others v. Croatia*, decision of 21 April 2015.

11. *Marguš v. Croatia*, Grand Chamber judgment of 27 May 2014, see below under Article 4 Protocol 7.

12. *Štitić v. Croatia*, judgment of 8 November 2007; *Cenbauer v. Croatia*, judgment of 9 March 2006; *Pilčić v. Croatia*, judgment of 17 January 2008, *Prežec v. Croatia*, judgment of 15 October 2009; *Testa v. Croatia*, judgment of 12 July 2007; *Longin v. Croatia*, judgment of 6 November 2012.

13. *Novak v. Croatia*, judgment of 14 June 2007.

14. *Štitić v. Croatia*, judgment of 8 November 2007; *Cenbauer v. Croatia*, judgment of 9 March 2006; *Pilčić v. Croatia*, judgment of 17 January 2008; *Prežec v. Croatia*, judgment of 15 October 2009; *Testa v. Croatia*, judgment of 12 July 2007; and *Longin v. Croatia*, judgment of 6 November 2012. See also *Novak v. Croatia*, judgment of 14 June 2007 in which the Court found that there was no violation of Article 3 because the circumstances did not meet the minimum level of severity required to fall within the scope of Article 3.

15. *Đorđević v. Croatia*, judgment of 24 July 2012.

16. *V.D. v. Croatia*, judgment of 8 November 2011.

the State had not fulfilled its obligation under Article 3. A similar violation of the substantive and procedural limbs of Article 3 was found in *Đurđević v. Croatia*¹⁷. The case concerned complaints by three members of a family of Roma origin about their ill-treatment by private individuals and a police officer. The Court also found that there had not been an effective investigation and that therefore the State had not fulfilled its positive obligation under Article 3. The Court drew similar conclusions in its recent judgment in the case of *Mafalani v. Croatia*¹⁸ in which it found a violation of the positive obligations of the substantive limb of Article 3 of the Convention because the competent bodies failed to conduct an effective investigation into the applicant's claims that he had been ill-treated by the police and the special units during his arrest.

The failure of the State authorities to undertake a serious and thorough investigation into the harassment suffered by the applicant based on his Roma origin was considered in *Šečić v. Croatia*¹⁹. In that case the Court found a violation of Article 14 in conjunction with Article 3 for the first time, due to the fact that the State authorities had failed to undertake an effective investigation into a hate crime, motivated by the applicant's Roma origin.

On the other hand, note needs to be taken of the Court's two 2015 decisions declaring the applications inadmissible, notably in the cases of *H.P. v. Croatia*²⁰ and *M.B. v. Croatia*²¹. The Court reviewed the cases and found that the applicants had not provided prima facie evidence substantiating their allegations of ill-treatment and thus declared their applications inadmissible (manifestly ill-founded).

Article 5 of the Convention: Right to liberty and security

The Court first found a violation of Article 5 § 3 and Article 5 § 4 in *Peša v. Croatia*²². The applicant was detained in pre-trial detention for a period of almost two years due to the especially grave circumstances of his offence. While considering whether the grounds for extending the applicant's detention were sufficient, the Court accepted that certain offences, by reason of their particular gravity, may give rise to public disquiet capable of justifying pre-trial detention at least for a certain amount of time. However, this will be relevant and sufficient only where it is based on facts capable of showing that the accused's release would actually prejudice public order. Furthermore, the national court's explanations for the extension of the applicant's detention were not relevant and sufficient and thus there had been a violation of Article 5 § 3. In relation to Article 5 § 4, the Court has reiterated that its purpose is to ensure that persons who are arrested and detained have the right to have the lawfulness of such measures subjected to judicial scrutiny. There will be a violation of Article 5 § 4 where the national system allows for the Constitutional Court to review the lawfulness of detention and that court falls short of its obligation to do so.

Several judgments were delivered against Croatia in which the Court found violations of Article 5 due to the shortcomings of national courts' decisions in relation to ordering and extending detention²³. In those cases, the Court pointed out several principles that should direct national courts in ordering and extending detention:

- a) justification of the duration of detention is based on the circumstances of the specific case;
- b) the arguments for and against release must not be "general and abstract" but rather detailed statements which are not based on stereotypical formulations;
- c) the existence of a reasonable doubt that the person has committed a crime, as well as the gravity of the charges, cannot

17. *Đurđević v. Croatia*, judgment of 18 July 2011.

18. *Mafalani v. Croatia*, judgment of 9 July 2015.

19. *Šečić v. Croatia*, judgment of 31 May 2007.

20. *H.P. v. Croatia*, decision of 16 June 2015.

21. *M.B. v. Croatia*, decision of 16 June 2015.

22. *Peša v. Croatia*, judgment of 8 April 2010.

23. *Dervishi v. Croatia*, judgment of 25 September 2012; *Krnjak v. Croatia*, judgment of 28 June 2011; *Osmanović v. Croatia*, judgment of 6 November 2012; *Perica Oreb v. Croatia*, judgment of 31 October 2013; *Trifković v. Croatia*, judgment of 6 November 2011; *Orban v. Croatia*, judgment of 19 December 2013; *Šebalj v. Croatia*, judgment of 28 June 2011; *Margaretić v. Croatia*, judgment of 5 June 2014; and *Dragin v. Croatia*, judgment of 24 July 2014.

- be the only grounds for the justification of long term imprisonment;
- d) the danger of reoffending as a ground for detention must be based on specific facts;
- e) when deciding whether a person should be released or detained the authorities have an obligation to consider alternative measures of ensuring his or her appearance at the trial.

In a more recent case, *M.S. (2) v. Croatia*²⁴ the Court addressed the compulsory confinement of the applicant in a psychiatric facility within the context of Article 5 of the Convention. In this case, the Court said that the applicant did not enjoy adequate protection of her Convention rights during the procedure in which she was committed to a psychiatric institution, and that the legal aid provided by a lawyer she was appointed ex officio did not amount to effective legal representation. The Court stressed that, in procedures on the involuntary confinement in psychiatric facilities, an effective legal representation of persons with disabilities required an enhanced duty of supervision of their legal representatives by the competent domestic courts. In this specific case, there was no evidence that the appointed lawyer had contacted the applicant or that she had been informed of her rights during her involuntary admission to hospital or the hearing on the extension of her hospitalisation.

Article 6: Right to a fair trial

A) Civil aspect

When it comes to the civil aspect of Article 6, the Court has delivered most judgments related to the length of the proceedings²⁵.

In *Zagrebačka banka d.d. v Croatia*²⁶, the Court found a violation of the right to a fair trial in enforcement proceedings. This was due to the fact that the applicant bank had not been given the opportunity to comment on the final statutory default interest calculated by the domestic payment agency (FINA) at the request of the first-instance court.

Lack of access to a court, as one of the rights contained in Article 6 has been considered in several cases against Croatia. The Court has found violations of this aspect in several cases where the applicant has lodged a complaint against the decision of Croatia to temporarily suspend the application of Article 180 of the Civil Obligations Act (which provided the possibility of proceedings for damages against the State). Leading cases in this matter are *Kutić v. Croatia* and *Multiplex v. Croatia*²⁷. Another relevant case is *Egić v. Croatia*²⁸, in which the Court considered access to the Supreme Court. In this case the request for review on points of law by the applicant was arbitrarily dismissed due to the value of the dispute, which was below the statutory threshold (*ratione valoris*). Note should also be taken of the latest Court decision on the inadmissibility of the application in the case of *Momčilović v. Croatia*²⁹ in which the Court found that the obligation to submit a request for a friendly settlement of a dispute before filing a civil action against the state did not restrict the right of access to a court under Article 6 of the Convention.

The Court also addressed the issue of the right of access to a court and national law potentially restricting such access in its judgment in the case of *Banović v. Croatia*.³⁰ The father of the applicant had initiated the procedure for recognition of his status of a disabled war veteran before the relevant body in 1997. Since he died later that year, the applicant pursued

24. *M.S. v. Croatia (2)*, judgment of 19 February 2015.

25. This aspect of Article 6 accounts for most of the ECtHR judgments finding Croatia in breach of the Convention. Since 2011, cases on the length of proceedings have been considered well-established case law (WECL). So far, the Court has found that Croatia has violated Article 6 in relation to the length of domestic proceedings in 93 judgments.

26. *Zagrebačka banka d.d. v Croatia*, judgment of 12 December 2013.

27. *Kutić v. Croatia*, judgment of 1 March 2012 and *Multiplex v. Croatia*, judgment of 10 July 2003.

28. *Egić v Croatia*, judgment of 5 June 2014.

29. *Momčilović v. Croatia*, decision of 26 March 2015.

30. *Banović v. Croatia*, judgment of 11 June 2015.

the proceedings, which lasted almost 10 years. After they were completed, she initiated a procedure for her recognition as the child of a fallen war veteran, but her application was rejected because she had come of age in the meantime. The applicant claimed that the duration of the procedure for recognising her father the status of disabled war veteran had deprived her of the ability to obtain recognition as the child of a fallen war veteran. The Court, however, found that the applicant's rights had not been violated because the relevant domestic law did not set out a requirement under which the outcome of proceedings concerning the recognition of the status of a disabled war veteran was a statutory precondition for claiming the status of a family member of a fallen war veteran and the related family disability benefit.

The Court has also considered the existence of an impartial and independent domestic tribunal under Article 6. It found a violation in *Mežnarić v. Croatia*³¹, where the judge that delivered the decision on the applicant's constitutional complaint had represented the applicant's opponents at an earlier stage in the proceedings. Similarly in *Golubović v. Croatia*³², the Court found a lack of impartiality where one of the judges had participated in proceedings at two instances, firstly as a member of the panel, which delivered the first-instance judgment, and then by sitting in the appellate court to deliver the appeal judgment.

In *Juričić v. Croatia*³³, the applicant was a Constitutional Court candidate who complained about the unfairness of proceedings. She contested a decision by Parliament on the election of the judges, she alleged was not in compliance with Article 6. The Court found a violation of Article 6 in relation to the appeals procedures but found no violation in relation to the fact that there were no public debates or public hearings in those proceedings.

*Pavlović and Others v. Croatia*³⁴ is another interesting case regarding the civil aspect of the right to a fair trial. In this case, the Court found a violation of the applicants' right to a fair trial under Article 6 of the Convention, due to the obvious errors of the national court which had led to the dismissal of their request for compensation for costs of proceedings.

B) Criminal aspect

The first judgment that the Court delivered on the fairness of criminal proceedings was *Kovač v. Croatia*³⁵. The applicant had been charged with an act of indecency against a mentally disabled minor and sentenced to imprisonment. The Court considered and found a violation of Article 6 §§ 1 and 3(d) due to the fact that the applicant was not given an opportunity to challenge a witness statement, which was of decisive importance for his conviction. Furthermore, a transcript of the hearing before the investigative judge was only read at a hearing before the trial court at which the applicant was not present. Finally, it was also established that the transcript of the proceedings did not contain what the minor actually said due to her mental capacity and difficulty to express herself. Therefore the testimony had actually been formulated by the investigating judge.

Similarly in *Lučić v. Croatia*³⁶, the Court found a violation of Article 6 §§ 1 and 3(d) because the applicant, who had been charged with rape, had not been given the opportunity to examine the only prosecution witness against him, namely the woman who had made the allegation against him. Furthermore, the Court observed that the investigating judge did not act in accordance with the domestic Code of Criminal Procedure and the Convention as he failed to summon the applicant or his lawyer to one of the investigative hearings. During the trial hearings, the injured party was summoned by the domestic court without any results. After her testimony was read out at the hearing, the court delivered a judgment convicting the applicant. In the judgment, the ECtHR noted that the domestic authorities took reasonable measures during the trial to summon the injured party, but held that the proceedings as whole did not meet the requirements of Article 6.

31. *Mežnarić v. Croatia*, judgment of 15 July 2005.

32. *Golubović v. Croatia*, judgment of 27 November 2012.

33. *Juričić v. Croatia*, judgment of 26 July 2011.

34. *Pavlović and Others v. Croatia*, judgment of 2 April 2015.

35. *Kovač v. Croatia*, judgment of 12 July 2007.

36. *Lučić v. Croatia*, judgment of 27 February 2014.

A significant case in this context is *Ajdarić v. Croatia*³⁷ where the Court considered the fairness of criminal proceedings in which the applicant was convicted to 40 years' imprisonment (maximum in Croatia), based on the testimony of one witness. The Court pointed out that, in the circumstances of this case, the proceedings against the applicant were not fair. The domestic courts had failed to adequately explain their decision to rely on the witness' testimony, which the Court found lacked credibility. This is the first judgment regarding Croatia in which the Court ordered that the domestic criminal proceedings against the applicant should be reopened.

In *Zahirović v. Croatia*³⁸ the Court found a violation of Article 6 where the applicant's presence, in the capacity of the accused in criminal proceedings, was not secured for trial by the second-instance court even though the domestic law provided him with that right. Furthermore, at the appeals hearing, the prosecution was given the opportunity to submit additional documents into the case file whereas the applicant's lawyer was not. Therefore the Court found that the principle of equality of arms in the proceedings had been violated.³⁹

In *Mađer v. Croatia*⁴⁰, the Court considered the accused's right to a defence lawyer in the pre-investigation phase when he was held in police custody following arrest. In the same case, the Court also considered Article 3 due to the conditions of applicant's detention in the police station. The applicant was held for 48 hours and was deprived of food, daylight, sleep and access to a defence lawyer. In those circumstances, the applicant confessed to the crime. The Court found a violation of the applicant's right to legal representation. Even the fact that he was provided legal assistance during the trial proceedings could not counteract the defects, which had occurred during his initial questioning.

Another important judgment in the context of rights of defendants is *Lisica v. Croatia*⁴¹ where the Court held that criminal proceedings against the applicants, which resulted in their conviction for several criminal offences, did not satisfy the requirements of Article 6. The Court found that the conviction was based on evidence obtained contrary to the domestic legal requirements and without the defendants' or their lawyers' knowledge. Similarly, in *Horvatić v. Croatia*⁴² the Court found a violation of Article 6 due to the manner in which the evidence had been obtained. This ran counter to the principle of fair trial and was later used in the criminal proceedings as basis for applicant's conviction for armed robbery.

The Grand Chamber judgment in the case of *Dvorski v. Croatia*⁴³ is the most important judgment regarding defence rights. The case regarded the applicant's right to be represented by a lawyer of his own choosing during his questioning by the police. Namely, the applicant's parents had hired lawyer G.M. to represent him following his arrest but the police prevented G.M. from establishing contact with him. In the meantime, the applicant accepted the services of a lawyer called in by the police (M.R.). The Grand Chamber held that the applicant's right to a fair trial had been breached because he had not been informed about the lawyer his parents had hired for him, and given that he had ultimately, in M.R.'s presence, confessed to aggravated murder, arson and armed robbery. The Grand Chamber was of the view that this situation had likely had a significant impact on the entire subsequent criminal proceedings, rendering them unfair and in contravention of Article 6 of the Convention.

In the previously mentioned case of *Peša v. Croatia*⁴⁴, the Court considered the right to be presumed innocent. It held that the applicant's right under Article 6 § 2 had been violated after high-ranking State officials (President, Prime Minister, Head of the Police) made statements at a press conference immediately after the applicant was arrested and before the

37. *Ajdarić v. Croatia*, judgment of 13 December 2014.

38. *Zahirović v. Croatia*, judgment of 25 April 2013.

39. The issue of equality of arms has been considered by the Court in *Lonić v Croatia*, judgment of 4 December 2014 and *Petrina v. Croatia*, judgment of 13 February 2014.

40. *Mader v. Croatia*, judgment of 21 June 2011.

41. *Lisica v. Croatia*, judgment of 25 February 2010.

42. *Horvatić v. Croatia*, judgment of 17 October 2013.

43. *Dvorski v. Croatia*, judgment of 20 October 2015.

44. *Peša v. Croatia*, judgment of 8 April 2010.

official criminal proceedings had started, prejudicing his case. In *Perica Oreb v. Croatia*⁴⁵, the Court found that the reasoning of the decisions on ordering and extending the applicant's detention, in which the domestic court had made reference to separate ongoing criminal proceedings against the applicant, violated his right to be presumed innocent.

In the case of *Sanader v. Croatia*⁴⁶, the Court found a violation of the right to a fair trial because the applicant had been unable to exercise the right to a retrial in the national court after he was found guilty of a crime in absentia. The Court qualified as unreasonable and disproportionate the requirement of the national courts, that an individual who had been tried in absentia and who had not been aware of the proceedings and charges against him, had to appear before the domestic authorities and provide an address in Croatia. The Court concluded that in the absence of proof that he had attempted to escape trial or forsaken his right to attend his trial, the applicant had not been provided with sufficient certainty with the opportunity of obtaining a fresh determination of the charges against him by a court in full respect of his defence rights.

Article 8: Right to respect for private and family life

The Court delivered a significant number of decisions and judgments against Croatia in which it considered different aspects of Article 8. The issues considered in those judgments can be divided into the following groups:

- A) Relationship between parents and children
- B) Right to home
- C) Right to physical and moral integrity of an individual
- D) Rights of individuals that are divested of legal capacity
- E) Other aspects of Article 8

(A) The relationship between parents and children

The Court considered the relationship between parents and children under Article 8 for the first time in *Mikulić v. Croatia*⁴⁷. The Court found a violation of Article 8 due to the inefficiency of domestic courts in proceedings determining an application to have paternity established. This inefficiency and the length of the proceedings had left the applicant in a state of prolonged uncertainty as to her personal identity.

Another relevant case regarding the relationship between parents and children is *Karadžić v. Croatia*⁴⁸ where the Court found that the state had failed to fulfil its positive obligations under Article 8. The national authorities had not taken adequate measures to unite parents with their children in accordance with the Hague Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction. The Court determined that the competent authorities failed to act expeditiously and efficiently, as is required in such cases. The Court recently delivered judgments regarding the enforcement of this Hague Convention and the protection of rights under Article 8 in the cases of *Adžić v. Croatia*⁴⁹ and *Vujica v. Croatia*⁵⁰.

In *X v. Croatia*⁵¹, the issue was whether a mother, who had been divested of her capacity to act, had the right to be involved in adoption proceedings concerning her own child. She launched an application with the Court after her child was adopted away without her knowledge. Under the domestic legislation, the applicant, being a person divested of her legal capacity, was not a party to the adoption proceedings, nor was there an obligation on the domestic authorities to inform her that they had taken place. The Court found that permanently splitting up a family represented a serious interference of the

45. *Perica Oreb v. Croatia*, judgment of 31 October 2013.

46. *Sanader v. Croatia*, judgment of 12 February 2015.

47. *Mikulić v. Croatia*, judgment of 7 February 2002.

48. *Karadžić v. Croatia*, judgment of 15 December 2005.

49. *Adžić v. Croatia*, judgment of 12 March 2015.

50. *Vujica v. Croatia*, judgment of 8 October 2015.

51. *X v. Croatia*, judgment of 17 July 2008.

right to respect for private and family life. Therefore, the parents need to be informed that adoption proceedings have been initiated and should be given the opportunity to express their views on the adoption of their child.

The fact that the competent domestic authorities failed to ensure that the applicant was able to maintain regular contact with his daughter, who lived with her mother, represented a violation of Article 8 in *Gluhaković v. Croatia*⁵².

However, in its more recent decision in the case of *Rukavina v. Croatia*⁵³, the Court found no violation of the applicant's rights under Article 8, because throughout the reasonably long custody proceedings, he had actively and without limitation maintained contact with his daughter, which was not restricted to a degree that could have had irreparable consequences for their relationship.

As regards the realisation of the parents' and children's rights under Article 8, note needs to be taken of the recent Court judgment in the case of *M. and M. v. Croatia*⁵⁴. The Court found that, in the particular circumstances of this case, the state authorities' disregard of the first applicant's wish to live with her mother after her parents' divorce amounted to a breach of the applicants' right to respect for private and family life. The Court particularly criticised the fact that the domestic authorities had not once heard the first applicant about who she wished to live with throughout the custody proceedings. Furthermore, it found that the state authorities had violated the applicants' rights under Article 3 of the Convention, because the investigation into the first applicant's claims of abuse by her father had not fulfilled the requirements of promptness and reasonable expedition inherent in the notion of effectiveness.

(B) Right to home

There is a significant number of judgments where the Court found violations of the right to respect for a home in relation to Croatia. The right to respect for your home can be interfered with in the context of domestic judgments ordering eviction from state-owned flats where the tenants have no legal entitlement to occupy. In the previous regime, it was normally the case that tenants did not acquire legal rights to occupy state-owned flats. The domestic courts have usually dealt with such requests for eviction in accordance with the principles contained in the Act on Ownership without taking into consideration the loss of one's home and whether the measure in question is necessary in a democratic society. *Ćosić v. Croatia*⁵⁵ was the first case in which the Court found a violation of the right to respect for a home due to the failure of competent courts to exercise the proportionality test.

A different aspect of violation of the right to respect for your home was determined in *Oluić v. Croatia*⁵⁶ and *Udovičić v. Croatia*⁵⁷ where the Court examined the right to be protected from excessive noise.

In *Blečić v. Croatia*⁵⁸, the Grand Chamber pointed out that it did not have temporal jurisdiction over the applications concerning violations of the right to home in cases where the proceedings for the termination of the tenant's rights were terminated with domestic courts prior to 5 November 1997.

(C) Right to physical and moral integrity of an individual

In *Sandra Janković v. Croatia*⁵⁹, the Court found a violation of the right to respect for private life in relation to the physical

52. *Gluhaković v. Croatia*, judgment of 12 April 2011.

53. *Rukavina v. Croatia*, decision of 6 January 2015.

54. *M. and M. v. Croatia*, judgment of 3 September 2015.

55. *Ćosić v. Croatia*, judgment of 15 January 2009.

56. *Oluić v. Croatia*, judgment of 20 May 2010.

57. *Udovičić v. Croatia*, judgment of 24 April 2014.

58. *Blečić v. Croatia*, Grand Chamber judgment of 8 March 2004.

59. *Sandra Janković v. Croatia*, judgment of 5 March 2009.

and moral integrity of an individual. The Court determined that the manner in which criminal law mechanisms were implemented in the instant case were defective and constituted a failure by the state to fulfil its positive obligations under Article 8.

(D) Rights of individuals who are divested of legal capacity

The Court has dealt with violations of rights of individuals that are divested of their legal capacity in several cases against Croatia. Other than issues relating to parents who have been deprived of their legal capacity and so are unable to participate in proceedings relating to the adoption of their children, mentioned under (a) in *Krušković v. Croatia*⁶⁰, the Court found that the State failed to ensure that a man who had been divested of his legal capacity could still acknowledge paternity of his child. The Court found that a fair balance had not been struck between the general interest in aiming to protect persons divested of their legal capacity from giving statements to their own detriment, and the applicant's interest in having his paternity legally recognised.

In the cases of *X and Y v. Croatia*, *M.S. v. Croatia* and *Ivinović v. Croatia*⁶¹, the Court determined that the proceedings to deprive the applicants of their legal capacity were not conducted with adequate regard to the requirement of Article 8 and that therefore they represented a violation of the right to respect for private and family life.

(E) Other aspects of Article 8

In *Marić v. Croatia*⁶², the Court found a violation of the right to respect for private and family life because the parents had not been given any information about the remains of their stillborn child.

In *Dragojević v. Croatia*⁶³, the Court dealt with the violation of the right to respect for private life relating to tapping the applicant's telephone as a part of an investigation into his alleged criminal acts. The Court found that the secret surveillance orders did not contain adequate reasons and therefore there was a violation of the applicant's right to private life. At the same time, the Court found that the criminal proceedings, in which evidence obtained by secret surveillance was used, did not constitute a violation of Article 6.

Article 9: Freedom of thought, conscience and religion

The Court has so far found a violation of Article 9 in one case against Croatia. In *Savez Crkava Riječ života v. Croatia*⁶⁴, the Court found a violation of Article 9 in conjunction with Article 14 (prohibition of discrimination). In this case, the applicant claimed that inability of Reformist churches to provide religious education in schools and nurseries in Croatia constituted discrimination in comparison to the other religious communities. Furthermore, the religious marriages celebrated by them were not recognised by the State and the authorities had refused to conclude an agreement with Reformist churches to regulate their legal status in Croatia.

Article 10: Freedom of expression

The Court found a violation of Article 10 in *Stojanović v. Croatia*⁶⁵ which concerned domestic defamation proceedings against Mr Stojanović. A civil action for defamation was brought by the former Minister for Health following the publication of two allegedly defamatory articles in a magazine where the applicant had commented on the Minister's work. The

60. *Krušković v. Croatia*, judgment of 21 June 2011.

61. *X and Y v. Croatia*, judgment of 3 November 2011, *M.S. v. Croatia*, judgment of 25 April 2013 and *Ivinović v. Croatia*, judgment of 18 September 2014.

62. *Marić v. Croatia*, judgment of 12 June 2014.

63. *Dragojević v. Croatia*, judgment of 15 January 2015.

64. *Savez Crkava Riječ života v. Croatia*, judgment of 9 December 2010.

65. *Stojanović v. Croatia*, judgment of 19 September 2013.

domestic courts held that these statements were defamatory and ordered Mr Stojanović to pay damages. The ECtHR found that there had been a violation of the right to freedom of expression, considering that the reopening of the domestic proceedings was the most appropriate way of repairing the consequences of the violation of the Convention.

In *Europapress Holding d.o.o. v. Croatia*⁶⁶, the Court found a violation of Article 10 in a case concerning domestic defamation proceedings brought by the former Minister of Finance against the applicant company. The proceedings were brought following publication of an article in a weekly magazine, which reported that the mentioned Minister had pointed a handgun at a journalist's head in a government press room.

Also significant is the inadmissibility decision in *Rujak v. Croatia*⁶⁷ where the Court found that a prosecution for lewd and obscene speech did not constitute a violation of the right to freedom of expression protected by Article 10. In this case the applicant, who was of Serbian ethnic origin and a member of Croatian Army, was given a suspended prison sentence for verbally abusing fellow army recruits on the basis of their ethnic origin.

Article 12: Right to marry

The only judgment against Croatia in relation to the right to marry was delivered in *V.K. v. Croatia*⁶⁸ in which divorce proceedings between the applicant and his former spouse lasted for over 6 years. In that period the applicant was trying to re-marry but he was prevented from doing so. As well as holding that the length of the proceedings failed to satisfy the reasonable time requirement and therefore constituted a violation of Article 6, the Court also found a violation of Article 12. The Court widened its interpretation of Article 12 in concluding that the applicant had been left in a prolonged state of uncertainty, which amounted to an unreasonable restriction on his right to remarry.

Article 14: Prohibition of discrimination

The Court found a violation of Article 14 in three of the four cases it has considered against Croatia under Article 14, finding no violation in the other case.

In *Šečić v. Croatia*⁶⁹, as well as the violation of Article 3, the Court also found a violation of Article 14 in conjunction with Article 3 because the domestic authorities had failed to investigate the possible racial motivations of the assault on the applicant who was of Roma origin and who claimed that the attackers had combined their physical assault with racist verbal abuse. On the other hand, in *Beganović v. Croatia*⁷⁰, the Court found that there was no violation of Article 14 in conjunction with Article 3 because there was no evidence that the assault on the applicant was racially motivated.

In *Oršuš and Others v. Croatia*⁷¹, the Grand Chamber found a violation of Article 14 in conjunction with Article 2 of Protocol No. 1 of Convention (right to education). There was held to be no justification for the segregation of Roma children in Roma-only classes in Croatian primary schools.

The Court has also found a violation of Article 14 in conjunction with Article 8 in *Topčić-Rosenberg v. Croatia*⁷² where there was no reasonable justification for the difference in treatment of adoptive and biological parents as far as the right to maternity leave was concerned.

66. *Europapress Holding d.o.o. v. Croatia*, judgment of 22 October 2009.

67. *Rujak v. Croatia*, decision of 2 October 2012.

68. *V.K. v. Croatia*, judgment of 27 November 2012.

69. *Šečić v. Croatia*, judgment of 31 May 2007.

70. *Beganović v. Croatia*, judgment of 25 June 2009.

71. *Oršuš and Others v. Croatia*, Grand Chamber judgment of 16 March 2010.

72. *Topčić-Rosenberg v. Croatia*, judgment of 14 November 2013.

Article 1 of Protocol No. 1: Peaceful enjoyment of property

The first case against Croatia where there was a violation of Article 1 of Protocol 1 was *Vajagić v. Croatia*⁷³. The Court found a violation of the peaceful enjoyment of property due to the continuing failure of the domestic authorities to decide on the amount of compensation payable to the applicants for an expropriation measure that had occurred in 1976. The Court also dealt with the compensation payable for expropriation in *Bistrović v. Croatia*⁷⁴. In this case the Court found a violation of the right to property because national authorities had failed to take into account all relevant factors when assessing the compensation payable on the expropriation of land owned by the applicant. Furthermore they had not granted an indemnity for the decrease in the value of the remaining estate. Therefore the national authorities had failed to strike a fair balance between the different interests involved.

In the cases of *Lukavica v. Croatia* and *Siničić v. Croatia*⁷⁵, the Court considered the inability of the applicants to have their vehicles returned to them after they had been impounded due to suspicion that they had been stolen. The process had been prolonged due to the length of the proceedings and so this constituted a violation of the right to the peaceful enjoyment of possessions.

In *Gabrić v. Croatia*⁷⁶, the Court found that a measure taken to confiscate money which the applicant had illegally carried across a border, constituted a violation of Article 1 of Protocol No. 1. The measure was disproportionate taking into account the fact that the applicant had already been fined at customs for failing to declare the money.

In *Radanović v. Croatia*⁷⁷, the applicant complained that her right to peaceful enjoyment of property had been violated as she was prevented from using her property for a prolonged period of time. After the dissolution of the former Yugoslavia, Croatia enforced a law that provided for property belonging to persons who had left Croatia to be taken into the care of the State. It also authorised local authorities to temporarily accommodate other persons in such property. The applicant requested repossession of her property but the proceedings to evict the temporary occupant lasted for a prolonged period. The Court found that the domestic authorities imposed disproportionate and excessive burden on the applicant by preventing her from using her flat for a long period of time, even though that interference was lawful under domestic law and in the general interest. The burden was even greater due to the fact that the compensation that the owners were entitled to being deprived of use of the flat was not sufficient to strike fair balance between the general interest of the community and the protection of the applicant's right to property.⁷⁸

The applicant in *Gashi v. Croatia*⁷⁹ concluded a contract for the sale of a flat with the owner of the flat (Municipality of Pula). The contract was then annulled due to the fact that the applicant failed to obtain a protected tenancy of the flat. The Court held that the annulment of contract, which was concluded under the State Attorney Office's control, constituted interference into peaceful enjoyment of property. On the other hand, in *Bubić v. Croatia*⁸⁰, the Court found no interference into peaceful enjoyment of property in the case of annulment of a flat-purchase contract.

In that context, note needs to be made of the Court's more recent judgment in the case of *S.L. and J.L. v. Croatia*⁸¹, in which it found that the applicants' right to peaceful enjoyment of possessions had been violated because the competent social care centre had not protected their property sufficiently while they were minors.

73. *Vajagić v. Croatia*, judgment of 20 July 2006.

74. *Bistrović v. Croatia*, judgment of 31 May 2007.

75. *Lukavica v. Croatia*, judgment of 5 July 2007 and *Siničić v. Croatia*, judgment of 8 January 2009.

76. *Gabrić v. Croatia*, judgment of 5 February 2009.

77. *Radanović v. Croatia*, judgment of 21 December 2006.

78. The Court has decided similarly in *Kunić v. Croatia*, judgment of 11 January 2007; *Brajović-Bratanović v. Croatia*, judgment of 9 October 2008; and *Vučak v. Croatia*, judgment of 23 October 2008.

79. *Gashi v. Croatia*, judgment of 13 December 2007.

80. *Bubić v. Croatia*, judgment of 9 July 2009.

81. *S.L. i J.L. v. Croatia*, judgment of 7 May 2015.

In *Statileo v. Croatia*⁸², the Court found a violation Article 1 of Protocol No. 1 as the applicant landlord of a flat which had been part of a specially protected tenancy scheme could not use the flat, rent it to a person of his choice or charge the market rent. The Court noted that the provisions regulating the issues of protected tenancy had three basic disadvantages: the amount of protected rent was too low (the amount was often not enough to cover the regular maintenance costs of the flat and building); the conditions for the termination of a lease contract were restricted; and family members of the protected tenant could also inherit this status making it even more difficult for the landlords to repossess their flats. The applicant's heir had not been able to repossess the flat for 55 years and he was, at that time, still unable to do so. The Court found that there were no demands of general interest capable of justifying such comprehensive restrictions on the applicant's property rights, finding that there was no a fair distribution of the social and financial burden resulting from the reform of the housing sector. The Court observed that the problem underlying that violation concerned the legislation itself and that its findings extended beyond the sole interests of the applicant in the instant case.

In *Lelas v. Croatia*⁸³, the Court found a violation of the right to peaceful enjoyment of property due to the State's refusal to pay special allowances for demining carried out by a military serviceman. The domestic courts rejected the applicant's action as it was timebarred due to a three-year limitation period, without taking into consideration statements of the applicant's superiors who had promised the payments. The Court considered that an individual acting in good faith is, in principle, entitled to rely on statements made by state or public officials who appear to have the requisite authority to do so. The risk of any mistake made by such state officials must be borne by the State and the errors must not be remedied at the expense of the individual concerned.

In *Trgo v. Croatia*⁸⁴, the Court reiterated that the risk of any mistake made by the State authority must be borne by the State and that errors must not be remedied at the expense of the individual concerned, especially where no other conflicting private interest is at stake. In this case, the domestic courts had refused to acknowledge the applicant's ownership that he had acquired by adverse possession under Article 388.4 of the Property Act because the Constitutional Court had abrogated that Article while the applicant's proceedings were ongoing. The Court considered that the applicant, who reasonably relied on legislation which was subsequently declared to be unconstitutional, should not bear the consequences of the State's mistake of enacting unconstitutional legislation.

In *Marija Božić v. Croatia*⁸⁵, the competent authorities made a mistake in deciding to grant the applicant an old-age pension. The Court found a violation of the right to peaceful enjoyment of property and reiterated that mistakes made by a State authority must be borne by the State. In *Damjanac v. Croatia*⁸⁶, the fact that Croatia had stopped the applicant's pension payments, contrary to the provisions of a bilateral agreement, constituted an unlawful interference with the right to peaceful enjoyment of possessions. In the case of *Solomun v. Croatia*⁸⁷, the Court found a violation of the applicant's right to peaceful enjoyment of possessions (in conjunction with a breach of the right to a fair trial under Article 6 of the Convention). The Court held that the domestic courts had violated the applicant's rights, first when they overturned a final decision in his favour and, second, when they delivered a judgment to his detriment in a retrial. The dispute regarded the payment of a special salary bonus the applicant had claimed from his employer, the Republic of Croatia.

In *Ališić and Others v. Bosnia and Herzegovina, Croatia, Serbia, Slovenia and the Former Yugoslav Republic of Macedonia*⁸⁸, the Grand Chamber held that Croatia was not responsible for the return of the deposited foreign currency to the applicants that had their savings deposited at the Sarajevo branch of Ljubljanska Banka Ljubljana and the Tuzla branch of Investbanka. The Court held that Slovenia was responsible for the deposits in Ljubljanska Banks, and Serbia for those in

82. *Statileo v. Croatia*, judgment of 10 July 2014

83. *Lelas v. Croatia*, judgment of 20 May 2010.

84. *Trgo v. Croatia*, judgment of 11 June 2009.

85. *Marija Božić v. Croatia*, judgment of 24 April 2014.

86. *Damjanac v. Croatia*, judgment of 24 October 2013.

87. *Solomun v. Croatia*, judgment of 2 April 2015.

88. *Ališić and Others v. Bosnia and Herzegovina, Croatia, Serbia, Slovenia and the former Yugoslav Republic of Macedonia*, Grand Chamber judgment of 16 July 2014.

Investbanka, there being no justification for the fact that the States had failed to make these payments for a long period of time.

Note needs to be taken also of an interesting Court admissibility decision in the case of *Ogden v. Croatia*⁸⁹, in which it dismissed the applicant's complaint that he had not been able to register his ownership of real estate in the land books over a longer period of time because of his nationality, wherefore he had suffered damage and a violation of his right to peaceful enjoyment of possessions. The Court established in its decision that the applicant, whose ownership was ultimately registered in the land books, had suffered no significant disadvantage.

Article 2 of Protocol 4: Freedom of movement

*Napijalo v. Croatia*⁹⁰ is the only case against Croatia where the Court found a violation of the right to freedom of movement. The applicant never had his passport returned to him after it was confiscated by a customs official for refusing to pay a fine even though the proceedings for a customs offence were never initiated. The Court held that this kind of interference with the freedom of movement was not necessary in a democratic society.

Article 4 of Protocol 7: Right not to be tried or punished twice

In *Maresti v. Croatia*⁹¹ and *Tomasović v. Croatia*⁹², the applicants were tried twice for the same offence in criminal and minor offences proceedings. The Court held that even if the imprisonment imposed by the Minor-Offences Court was deducted from the sentence imposed by the Municipal Court, this did not alter the fact that the applicant was tried twice for the same offence.

In *Marguš v. Croatia*⁹³, the applicant claimed that his right not to be tried or punished twice was violated after the State initiated new criminal proceeding that resulted in his conviction for war crimes in relation to which he had previously been granted an amnesty. The Grand Chamber held that the national authorities had acted in accordance with their obligations under Articles 2 and 3 of the Convention and the recommendations of several international organisations, when charging and convicting the applicant of war crimes against the civilian population.

Article 41: Just satisfaction

The only judgment against Croatia where the Court has dealt with this Article separately is *Vajagić v. Croatia*⁹⁴. The merits of this case were analysed in the context of Article 1 of Protocol No. 1 of the Convention. In a separate decision, the Court awarded payment of pecuniary and non-pecuniary measures due to the failure of the authorities to decide on the amount of compensation to which the applicants were entitled under domestic law.

89. *Ogden v. Croatia*, decision of 10 February 2015.

90. *Napijalo v. Croatia*, judgment of 13 November 2003.

91. *Maresti v. Croatia*, judgment of 25 June 2009.

92. *Tomasović v. Croatia*, judgment of 18 October 2011.

93. *Marguš v. Croatia*, Grand Chamber judgment of 27 May 2014.

94. *Vajagić v. Croatia*, judgment of 16 October 2008.

AIRE Centar

AIRE Centar je nevladina organizacija koja unapređuje svijest o pravima zajemčenim evropskim pravom i pruža podršku žrtvama povreda ljudskih prava. Tim međunarodnih pravnika pruža informacije, podršku i savjete o pravnim standardima Evropske unije i Savjeta Evrope. Tim ima bogato iskustvo u zastupanju podnosilaca predstavki pred Evropskim sudom za ljudska prava u Strazburu i do sada je učestvovao u više od 150 postupaka pred tim sudom. AIRE centar je tokom poslednjih 20 godina sproveo i učestvovao u brojnim seminarima u Centralnoj i Istočnoj Evropi, koji su organizovani za advokate, sudije, državne službenike i nevladine organizacije.

AIRE centar se naročito usredsređuje na zemlje Zapadnog Balkana, u kojima više od 15 godina sprovodi niz dugoročnih programa unapređenja vladavine prava, u partnerstvu sa nacionalnim institucijama i sudovima. Svi naši programi imaju za cilj da unaprijede primjenu Evropske konvencije o ljudskim pravima na nacionalnom nivou, da doprinesu procesu evropskih integracija zemalja regiona putem jačanja vladavine prava i punog priznanja ljudskih prava u njima, kao i da podstiču regionalnu saradnju sudija i pravnih stručnjaka.

The AIRE Centre

The AIRE Centre is a non-governmental organisation that promotes awareness of European law rights and provides support for victims of human rights violations. A team of international lawyers provides information, support and advice on European Union and Council of Europe legal standards. It has particular experience in litigation before the European Court of Human Rights in Strasbourg and has participated in over 150 cases. Over the last 20 years the AIRE Centre has conducted and participated in a number of seminars in Central and Eastern Europe for the benefit of lawyers, judges, government officials and non-governmental organisations.

The AIRE Centre has been focusing on the countries of Western Balkans in particular, where it has been for over decade and a half conducting a series of long-term rule of law programmes in partnership with domestic institutions and courts. Our aim throughout these programmes has been to promote the national implementation of the European Convention on Human Rights, assist the process of European integration by strengthening the rule of law and full recognition of human rights, and encourage regional cooperation amongst judges and legal professionals.

**Foreign &
Commonwealth
Office**

Izdavanje ove publikacije pomoglo je
Ministarstvo inostranih poslova Velike Britanije